

LUCE AFĂRUL

SĂPTĂMÎNAL AL UNIUNII SCRITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA ● Redactor-șef EUGEN BARBU ● ANUL IX — Nr. 49 (240) Simbătă 3 DECEMBRIE 1966 — 8 PAGINI, 1 LEU

săptămîna

marea școală a poeziei social-patriotice

Poporul român are o școală națională de poezie care, începînd din secolul precedent, fără întrerupere, dovedește o vitalitate neîntrecută. Împrejurările renașterii naționale și condițiile dezvoltării noastre pe spațiul unui secol și jumătate, au creat vadul unei poezii social-patriotice, la înflorirea, consolidarea și perfecțiunea căreia au contribuit toate generațiile. Este vorba de titlul principal de originalitate pe care l-am adus în poezia universală, în centrul căreia limba românească a fost ridicată la un nivel expresiv înalt, forma și construcția poetică au cunoscut o mare varietate și subtilitate, sentimentele și ideile au aflat climatul de continuitate necesar ca să capete forță și nuanță. Dincolo de personalitățile poetice, acest curent național de poezie s-a constituit ca o platformă obiectivă, ca un piedestal de dezvoltare literară, făcînd ca experiența istorică a expresiei poetice să nu aibă nevoie a fi luată de la capăt cu fiecare epocă, ci să se acumuleze într-o vastă „unitate în varietate”, să progreseze într-un mod sau altul odată cu apariția fiecărui poet, să fiind neconștient spre un fenomen de cultură monumental.

Întemeierea rapidă la începutul secolului trecut a acestei școli naționale de poezie, care corespunde unor necesități colective și individuale arzătoare, a fost posibilă, desigur, mulțumită existenței unei baze naturale de exprimare poetică, aflată în poezia populară și în cronicile veacurilor precedente, veacuri de suferințe colective, ajunse la paroxsim, care au dat strălucire baladei de luptă și au generat acele pagini de lament eroic pe care le găsim în Mircea Costin și Ion Neculce. Poezii noastre inițiale s-au văzut dominați în mod firesc de sentimentul fundamental al condiției lor social-naționale, care dicta și organiza toate celelalte emoții individuale și le ridica la acel imperativ al exprimării și comunicării ce se numește inspirație. Lupta deschisă de secolul al XIX-lea pentru libertate și independență a continuat cu cea pentru unitate și dreptate socială, apoi cu aceea pentru edificarea și înălțarea patriei, în zilele noastre, pe baza cuceririlor fundamentale atinse, din sentimentului de bază social-patriotic o urgență continuă, o preponderență obiectivă grandioasă și determinînd în aceeași vreme, prin natura condițiilor istorice și spirituale, dezvoltarea progresivă a curentului poetic celui mai valoros al literaturii noastre moderne.

Poezii noastre din toate acestea, oricît de diverși sînt în nota lor personală — pe baza legii de individualitate a poeziei — se întîlnesc fără excepție sub această boltă seculară a versului de inspirație social-patriotică, în care au vorbit Văcăreștii, Bolintineanu, Heideo Rădulescu, Andrei Mureșanu, Vasile Alecsandri, Mihai Eminescu, George Coșbuc, Alexandru Vlașu, Șt. O. Iosif, Octavian Goga, Tudor Arghezi și alții, și în care continuă să se exteriorizeze poezii epocii contemporane. Acest riu spiritual imens și-a schimbat albia, după configurația terenului istoric, a avut tonalități de cascadă, de revărsare, de curgere lentă și măreață, de rezonanțe de profunzime, ca în Lucian Blaga, de jubilar și energie, de clocot simfonic, dar a rămas același, purtînd în apele lui destinul istoric al poeziei românești, pe o curbă de timp suficientă spre a se constitui în fenomenul literar monumental cu care ne prezentăm în primul rînd în fața universalității.

Este vorba de un umanism militant, vorbind cu precădere în numele aceluși coeficient social interior propriu naturii omului, dilatat în conținutul lui de sentimente și de porniri de către niște necesități care trebuiau satisfăcute neapărat pentru ca substanța umană să se dezvolte la maximum pe pămîntul țării noastre — necesități de independență, de libertate, de unire, de dreptate, de înălțare. Dar primatul acestor motive, departe de a distanta poezii de destinul lor individual, constituia numai leit-motivurile fundamentale pe care ei au știut să orchestreze toate exigențele profunde ale individualității creatoare alcătuită principiul arhitectonic dinamic al inspirației lor. Ei au fost fericiți de pulverizarea impresionistă și intimistă — fapt tipic al poeziei noastre. Cel mult s-a născut o modalitate tonală de continuitate, care n-a căzut în manierism decît în cazurile minore, dar care, în schimb, a dus la un rodaj și la o slăbire a elementelor de limbă, de ritm, de metrică și de construcție, traducîndu-se în unele cazuri — ca în Eminescu și Goga — într-o muzică a expresiei de un rafinament mallarmean sau într-o mîngîiere interioră — ca în Arghezi — capabilă de efecte incredibile de sondare în înafabil. Toate acestea nu ar fi fost posibile pentru un vers fin, fără școala elevată a poeziei social-patriotice, căreia nu există poet național mai de seamă fără să-i plătiți un triplu filial.

Ne bucură că în poezia noastră contemporană de ultima oră — chiar în plin sezon al unor experimentări diverse cu caracter ofemer, care merg de la „organizarea obiectelor” individuale pe baza unui discurs oracular, pînă la abordarea unor temeuri abstracte într-un spirit figurativ-geometric sau chiar pînă la „alegoria orărbă”, fără a mai vorbi de unele desumări superealiste, căci „quand on est mort c'est pour longtemps” — întîlnim mereu, la un nivel de strălucire impresionantă, firul de aur al poeziei social-patriotice, în versul a numeroși poeți mai vîrstnici sau mai tineri. Condițiile istorice care determină această poezie sînt astăzi mai legitime ca oricînd, în mărețele prefaceri și realizări ale socialismului și în dinamica de ridicare a patriei pe culmi niciodată atinse. Este suficient să menționăm apariția în ultimii ani a unor culegeri de poezie ca: „Finiși și stelo” de Ion Brad și „Cariatida” de Ion Gheorghe, ca și alte versuri ale unor alți poeți, pentru ca să ne dăm seama că înaintarea noastră pe drumul deschis prin orientarea seculară cea mai originală și reprezentativă a versului național, are loc în condițiile de nouitate și de individualitate cerute de natura poeziei, ca și în spiritul istoric actual al dezvoltării literare românești.

DRAGOȘ VRĂNCEANU



VLADIMIR ȘETRAN

„Fereastra”

distinguo

conceptul de tradiție literară

Preocuparea cea mai constantă a culturii noastre literare este conceperea ideii de tradiție ca proces actual. Felul cum spiritul novator se însușește în sinteza spirituală a trecutului și cum tradiția ne stă deschisă la noutate, care o sporește, formează chiar materia și sensul acestui proces. De aceea revistele și editurile literare contemporane, încurajînd neobosit producția timpului, rezervă o mare parte din activitatea lor dezbaterii și reținerii clasice. Cum nu se poate închipi lumea terestră fără centrul ei de gravitație, tot astfel este de neînchipuit o cultură literară fără tradiție.

O privire generală teoretică și alta de specialist, care lucrează în concret, duc la considerarea trecutului ca agent necesar al actualității. Cînd biologii studii ovulare, după microscopia cea mai stăruitoare a celulei vii, ajungînd la observația tendinței de mutație, au fost alții totuși să nu renunțe la ideea de ereditate, căutîndu-i chiar legile proprii; cînd psihologii, după cunoașterea fluxului neîntrerupt din conștiința noastră, flux care ne poate modifica identitatea de la o zi la alta, fără ca mișcarea lui de disociere, adică puterea aceleiași conștiințe de a se înfășa plural, să pulverizeze unitatea ei; critica literară, care ar urmări numai tendința de înnoire, de mutație și plurificare, neîntîlnind seama de marea putere de preformație, care vine din tradiția unei culturi, ar înseamna să se sustradă, spre paguba numai a ei, de la învătățura rezultată din alte științe.

Tradiția privită ca factor de viață se impune cu atît mai mult în concret, în desfășurarea istorică a literaturii noastre. După cum limba nu s-a constituit din adăogiri neologice succesive, fiind de neînțeles a respinge neologismele vechi, pentru a accepta numai neologismele mai recente, prin care limba ne-a devenit capabilă să exprime și pure abstracțiuni, în același fel literatura română s-a format în timp, formele ei noi prefăcîndu-se în forme tradiționale. Acesta este procesul dialectic al tuturor limbilor și al tuturor literaturilor.

La noi, însuși Eminescu văzut în ecourile pe care le-a strînit în epocă, a fost un revoluționar ca limbă, ca stil, ca idei și viziuni; văzut însă în perspective ulterioare, el a fost socotit cîteodată drept conservator de linie străveche, fără să se mai fi observat cum marea lui noutate devenise cu timpul componenta cea mai glorioasă a tradiției noastre literare. Aceasta înseamnă că tradiția e o valoare de curgere și înnoire continuă; și mai înseamnă că cine judecă fenomenul literar raportîndu-l numai la puterea lui de a înova sau numai la aceea de a se conforma tradiționalist, greșește deopotrivă.

Tradiție și înnoire sînt termenii dialectici ai dezvoltării noastre literare și înălțarea unuia, oricare ar fi acesta, prejudiciază contribuția celuilalt la suma spirituală, pe care o reprezintă numai conlucrarea lor. De altfel, acești termeni sînt în cultura română atît de conecși, că nici nu pot fi gîndiți separat decît în abstract. În realitatea lor concretă, ei se comandă reciproc. Ceea ce numim azi tradiție este de fapt spirit novator resorbit în suma specifică a literaturii noastre. Noutatea creațiilor cu conținut național, față de masa eteroclită a traducerilor, a fost factorul hotărîtor al programului Daciei literare, după cum tot noutatea valorilor estetice, față de valul cotropitor al literaturii ocazionale, avea să fie preocuparea de căpetenie a Convorbirilor literare.

Nu mai analiza procesului de naștere al tradiției, în care tradiționalismul aparca revoluționarii, iar novatorii ca viitori tradiționali, ne dă imaginea exactă a realității. Nebănuind că ar putea deveni termenii antitetici, tradiție și inovație au colaborat totdeauna în deplină cordialitate. Concluzia este una singură. Literatura contemporană urmează a fi privită atît în mișcarea ei de resorbție în specificitatea națională, cît și în aceea de îmbogățire a acestei specificități. Tradiția se constituie astfel sub ochii noștri, izvorînd deopotrivă din trecut ca și din viitor.

VLADIMIR STREINU

în acest
număr

cînd tace toba

p o v e s t i r e
de paul goma

v e r s u r i
de

mihu dragomir
dominic stanca

a. i. zăinescu
petru popescu
i o n i u g a

trei volume
de critică

GHEORGHE ISTRATE

plouie îngîndurată

La jumătatea drumului unde e doar orizont
De unde nu mai e loc pentru întoarcere —
Cînd singele se face cumpănă de seară
Năpustindu-se auzi cum coboară
Plouie îngîndurată de vară

Îmi lepăd hainole de pe trup
Luminindu-mă, pedepsit, pînă la greșeală
Și mă las zidit într-o nouă făptură
— Popas între vis și ocară —
Vindecat de-o ploaie îngîndurată de vară.

Rămîn somne în suflet nedelegate,
Frîngîții de zbor, de surpare,
Pe care atîrnă șorpii cu pielea murdară
Muscînd din pleoapa îngîndurată de vară.

De aici încep marile singurătăți,
Aventuri pe munții înfrigați de-o idee
De pe care numai o dată coboară,
Fără șanse, ploaia îngîndurată de vară.

Fiindcă trebuie, oricum, să aflu ce-nseamnă
Partea de timp netrăit,
Șă știu cum să las să mă doară
Plouie îngîndurată de vară —

Anotimp cu bătaie amară...

tot mai rămîne

La capătul dinspre copilăria al casei
Rămîne un colț necunoscut mereu
Pe care suie vrejur mirării
Lovindu-se de poarta unui zeu,

La capătul dinspre noaptea al casei
Arde un prag mareu neatins
Rezemat pe-o rădăcină tăcută
De care pînții demult ne-au desprins

Pășim pe virfuri în umbra rotundă a clipei
Urachea ne-o lipim de zidul mut
Ca de pereții unei semințe imense
Din care cineva nu s-a născut.

Nimeni nu bate cu răsufărarea-n adînc,
Nici-o scînteie nu intră-n afară
Poate doar un mers de ceva furișat
Umple pereții pînă la subțioară.

O fințînă nesleită — gură de mort
Poate rămîne acolo unde ivărul tace —
Nouă ne crește sudoarea pe fiecare cuvînt
Și bulgăr de munte se face.

Și oricît ne-am rotii pe după ferestre
Tot mai rămîne în urmă o taină
Pe care pînții o confundă cu ei
Jumătate pîrită, jumătate sub haină...

virtuți

N-aș vrea să fiu în dezacord cu colegii mei de presă și de aceea trebuie să constat că săptămâna care a trecut a consacrat o nouă tactică a echipei naționale de fotbal: aceea a reținerii. Cei care au participat la fața locului la această adevărată victorie...

Fără nici o exagerare, începutul meciului de la Napoli avea în el parca presimțirea unui performanță a antrenorilor noștri: aceea de a încurca squada azzura printr-un joc lent, dus până la nemăsurare.

Primim din partea scriitorului D. R. Popescu: puncte de vedere

Cronica, revista în care am publicat și voi mai publica și în viitor cu plăcere, înseamnă un microinterviu cu subsemnatul. În relatarea replicilor ce mi se adresează...

EUGEN BARBU

agenda cenaclului „nicolae labiș” (115) Schițele lui Mircea Constantinescu (Film mult și Bebs) nu au plăcut celor prezenți la ultima sedință a cenaclului „N. Labiș”.

liric momentul aprinderii unei țigări de la o altă arzând. Cu preluarea jargonului, poetul aretă că și simbolul prometeic, prielii de rememorare al acestuia și de circumscriere la datele lui concrete.

propuneri pentru o fintină

Universul poetic al lui Ion Pop (premiul „Lucafeărului”, 1963) lasă impresia că se află în expansiune. Sentimentalitatea vine de acolo că modalitatea sa lirică are deosebită capacitate de a transigura în discurs afectiv și simbolic orice și orice.

Universul poetic al lui Ion Pop (premiul „Lucafeărului”, 1963) lasă impresia că se află în expansiune. Sentimentalitatea vine de acolo că modalitatea sa lirică are deosebită capacitate de a transigura în discurs afectiv și simbolic orice și orice.

ALEXANDRA TĂRZIU:

strada lui petrică

Cartea aceasta pentru copii am așezat-o în biblioteca mea de oameni mari. Lingă cărțile acelea care „există”, lingă cărțile acelea pe care le citești, și nu le uiti, și nu scapi de ele nicodată, deși ele te scapă de foarte multe. Și cu care te simți bine. Te simți foarte bine chiar.

Întil am descrisat sensul polemic. Intenția de nouitate, nerepetarea vechilor convenții și vis avertizării: acum înțelepții. Dozele cuvenite de realitate și vis avertizării: acum înțelepții literari, cititorilor, lasă-te păcălit. Trezirea dintr-o lume în alta se făcea la un semn, erau un gest ușor de recunoscut, o glumă de fapt: fu împărțutul se daă de trei ori peste cap.

Cartea Alexandrei Tărzii nu are ceva deosebit de nou și simplu nu vrea. În cartea ei, care este totuși basm, nimeni nu te anunță despre nimic, trecerea spre fantastic nu se te indică cu degetul, povestirea are un punct de pornire credibil, real, și apoi copiii vor să alăbe viața pe strada lor construită în joc, pleacă s-o caute, iesă din curte și trecera spre un alt tărâm. Se vor întilni cu animale, păsări și gize cu care se vor înțelege perfect, nici o virtute în plus nu li se cere pentru a convorbi între ei.

Cartea Alexandrei Tărzii nu are ceva deosebit de nou și simplu nu vrea. În cartea ei, care este totuși basm, nimeni nu te anunță despre nimic, trecerea spre fantastic nu se te indică cu degetul, povestirea are un punct de pornire credibil, real, și apoi copiii vor să alăbe viața pe strada lor construită în joc, pleacă s-o caute, iesă din curte și trecera spre un alt tărâm.

Primim din partea scriitorului D. R. Popescu:

Cronica, revista în care am publicat și voi mai publica și în viitor cu plăcere, înseamnă un microinterviu cu subsemnatul. În relatarea replicilor ce mi se adresează...

Ahile cel iute de mină

Paul Geopescu a mai cheltuit până acum câteva săptămâni cu alina în scopuri sofistice, făcând suficiente victime, care — din fericiere, cum a fost cazul lui Tudor Vianu — s-au răsculat în numărul din 1966 al Contemporanului ei suie cu un deosebit curaj civic pe propozițiile lui Kant, Schopenhauer, Croce, Hegel, Vianu ș.a.

agenda cenaclului „nicolae labiș” (115)

Schițele lui Mircea Constantinescu (Film mult și Bebs) nu au plăcut celor prezenți la ultima sedință a cenaclului „N. Labiș”. Scriitorul Gică Iuteș găsea că tînărul autor, deși stăpînește bune mijloace stilistice, preșterea dramatizant excesiv și dînd o culoare prea sumbră naratiilor sale.

liric momentul aprinderii unei țigări de la o altă arzând. Cu preluarea jargonului, poetul aretă că și simbolul prometeic, prielii de rememorare al acestuia și de circumscriere la datele lui concrete.

propuneri pentru o fintină

Universul poetic al lui Ion Pop (premiul „Lucafeărului”, 1963) lasă impresia că se află în expansiune. Sentimentalitatea vine de acolo că modalitatea sa lirică are deosebită capacitate de a transigura în discurs afectiv și simbolic orice și orice.

Universul poetic al lui Ion Pop (premiul „Lucafeărului”, 1963) lasă impresia că se află în expansiune. Sentimentalitatea vine de acolo că modalitatea sa lirică are deosebită capacitate de a transigura în discurs afectiv și simbolic orice și orice.

carti • carti • carti

dispută. Cineva care deasemenea vrea să scape de singurătate, iar de singurătate scapi numai stînd între oameni, pentru că, spune o basmă „Vine înțelesuna cineva să mă întrebă ce mă fac. Și cînd te întrebă cineva ce mă fac înseamnă că eu ești singur. Așa este?”

IOVIDIU DRIMBA:

ovidiu

Ca să-l prezinte pe poetul latin, mort acum două mii și ceva de ani pe tărîmul mării noastre, Ovidiu Drimba a avut la dispoziție un document deosebit de valoros și dificil în același timp: opera scrisă în exclusivitate de unii cercetători ca o realitate biografică.

Primim din partea scriitorului D. R. Popescu:

Cronica, revista în care am publicat și voi mai publica și în viitor cu plăcere, înseamnă un microinterviu cu subsemnatul. În relatarea replicilor ce mi se adresează...

Ahile cel iute de mină

Paul Geopescu a mai cheltuit până acum câteva săptămâni cu alina în scopuri sofistice, făcând suficiente victime, care — din fericiere, cum a fost cazul lui Tudor Vianu — s-au răsculat în numărul din 1966 al Contemporanului ei suie cu un deosebit curaj civic pe propozițiile lui Kant, Schopenhauer, Croce, Hegel, Vianu ș.a.

agenda cenaclului „nicolae labiș” (115)

Schițele lui Mircea Constantinescu (Film mult și Bebs) nu au plăcut celor prezenți la ultima sedință a cenaclului „N. Labiș”. Scriitorul Gică Iuteș găsea că tînărul autor, deși stăpînește bune mijloace stilistice, preșterea dramatizant excesiv și dînd o culoare prea sumbră naratiilor sale.

liric momentul aprinderii unei țigări de la o altă arzând. Cu preluarea jargonului, poetul aretă că și simbolul prometeic, prielii de rememorare al acestuia și de circumscriere la datele lui concrete.

propuneri pentru o fintină

Universul poetic al lui Ion Pop (premiul „Lucafeărului”, 1963) lasă impresia că se află în expansiune. Sentimentalitatea vine de acolo că modalitatea sa lirică are deosebită capacitate de a transigura în discurs afectiv și simbolic orice și orice.

Universul poetic al lui Ion Pop (premiul „Lucafeărului”, 1963) lasă impresia că se află în expansiune. Sentimentalitatea vine de acolo că modalitatea sa lirică are deosebită capacitate de a transigura în discurs afectiv și simbolic orice și orice.

și deși a fost tentat de contrastul plin de consecințe românești

dintre Roma civilizată, frivolă și rafinată și vînturile scite de la Tomis, într-o lume „fără de noroc și fără de prieten”, cu chipuri bărbosae de barbări, a păstrat contrastul nămal pe plan psihologic. Autorul a subliniat simpatia localnicilor pentru poezii cîntirile ce li se aduceau; totuși, orăle de pe Pontul Sîng îl stimau și-l onorau; la festivitățile îl invitau în jurul, îl înconorau cu iederi.

IOVIDIU DRIMBA:

ovidiu

Ca să-l prezinte pe poetul latin, mort acum două mii și ceva de ani pe tărîmul mării noastre, Ovidiu Drimba a avut la dispoziție un document deosebit de valoros și dificil în același timp: opera scrisă în exclusivitate de unii cercetători ca o realitate biografică.

Primim din partea scriitorului D. R. Popescu:

Cronica, revista în care am publicat și voi mai publica și în viitor cu plăcere, înseamnă un microinterviu cu subsemnatul. În relatarea replicilor ce mi se adresează...

Ahile cel iute de mină

Paul Geopescu a mai cheltuit până acum câteva săptămâni cu alina în scopuri sofistice, făcând suficiente victime, care — din fericiere, cum a fost cazul lui Tudor Vianu — s-au răsculat în numărul din 1966 al Contemporanului ei suie cu un deosebit curaj civic pe propozițiile lui Kant, Schopenhauer, Croce, Hegel, Vianu ș.a.

agenda cenaclului „nicolae labiș” (115)

Schițele lui Mircea Constantinescu (Film mult și Bebs) nu au plăcut celor prezenți la ultima sedință a cenaclului „N. Labiș”. Scriitorul Gică Iuteș găsea că tînărul autor, deși stăpînește bune mijloace stilistice, preșterea dramatizant excesiv și dînd o culoare prea sumbră naratiilor sale.

liric momentul aprinderii unei țigări de la o altă arzând. Cu preluarea jargonului, poetul aretă că și simbolul prometeic, prielii de rememorare al acestuia și de circumscriere la datele lui concrete.

propuneri pentru o fintină

Universul poetic al lui Ion Pop (premiul „Lucafeărului”, 1963) lasă impresia că se află în expansiune. Sentimentalitatea vine de acolo că modalitatea sa lirică are deosebită capacitate de a transigura în discurs afectiv și simbolic orice și orice.

Universul poetic al lui Ion Pop (premiul „Lucafeărului”, 1963) lasă impresia că se află în expansiune. Sentimentalitatea vine de acolo că modalitatea sa lirică are deosebită capacitate de a transigura în discurs afectiv și simbolic orice și orice.

mihu dragomir

cîntec pentru iubita moartă

În dimineața cărnii tale, clopoței scuturați în răcoare,
sîni miroși a chiorchine prea copleși, a pelin amăru,
aud svicnirea fierbinte a singelui,
neobosită, și a tot-binecuvîntătoare.
Pistilul pulpelor svelte, cast răsarînd din
caliciul rochii,
culege toată liniștea străzii provinciale.
Orele mele îți cîntă liturghii păgîne și osanale,
ca-n plus roșu inele te păstrează ochii.
Vazelor lăcuite negru zimbețul tău crizantemă
japoneză, cum înfloresc buchetul de spumă-n ocean,
arcușul trupului tău cîntă-n faldurile rochii de opal,
zvîcnirea în simburii asemeni, fragil și viu porcelan,
lasă fumul rotund de femeie, în pas inegal.
Slava trupului tău de luier fecundat în lumină,
miștile fluide de unda cîntecului de slavă șerpuesc ?
Sub aripile vorbelor tale mă fărîm și cresc,
sămîntă asvîrlită în stelă-grădina.
Toate porțile își întind pașiiștile și bucuriile,
în coapsele tale dumnezeirea cuprinzi,
și cînd ochii-ți de noapte se răzfrîng în oglinzi,
de unde mai pot să mai încapă poeziile ?
Verbele tale sînt primăveri și cupole
din precă neatinși, nepămîntean cristal.
Imi pierd privirea, ca un sbor inegal,
în clinchetul inelelor din metalicele tale vile.

În ce seară de Septemvrie ne-am știut ?
Miștile, buzele, ochii, toate sînt fumurii.
Ia-mă-n clipa vie a trupului tău de lut,
să mă ucizi, să mă frămînji, să mă învii.

Brăila 1940

XXXX

Omule, lasă-mă să-ți privesc ochii
și să-ți mîngîi mina fierbinte.
Ți-e frică ? E atît de aproape
ora fără cuvinte...

Mina cu care scriu poemul acesta,
cu soare de sînge încheșat,
și-a crispat degetele neputincioși și toți
în pietriș, în pămîntul afinat,

cu rușcîciuna dimineții
venind să ne-nfrunte,
înalță, aspră, întunecată,
ca un munte.

Omule sînt vanit dintr-o lume neștiută,
cu zăi neimblînzîți, lingă altare de pămînt —
zeii cereau sînge, sînge tînăr,

vin din țările fără vînt,
din țările unde totul e moenire
și aer incins.
Lingă crucile și țepile osîndișilor,
ca o flacăra ne-am aprins,

am ars din adînc, nestăpînit,
pe scutul fierbinte.

Omule, vin din țara unde, totdeauna, e aproape,
ora fără cuvinte.

fecioara în negru

Fecioară în negru,
sînt fogniri de frunză în gleznele tale,
candeli de nufăr în simii tăi, —

fecioară în negru,
umbă, pe lingă mine, oarbă, cu miștile întinse,
să nu se lovească de neguri,
ziua aceea însoțită de septemvrie,
ziua aceea de început de septemvrie.

Erau talgere de aramă, sunînd,
în după amiază,
erau figănci, cu fire de iarbă umedă, în păr, —

fecioară în negru,
orașul îți întinde palmele curate, străzile,
să te simți,
pașiștile în care dorm căprioarele.

Fecioară în negru,
iasomia din vazul înalt și subțire
te încapă,
sunetele diminutei, însă,
nu-mi pot înapoia ziua aceea însoțită,
de început de septemvrie,

fecioară în negru.

Brăila, 5 sept. 1940

rendez-vous

Oră fixă, ne-ncepută,
bate minutarul în derută,
sonor,
ca mania unui toreador.
Fată din grădina publică,
gingașă, pudică,
ascultă fîșitul stelarilor moarte
la 10.000 de ani lumină, departe.
Nu seamănă, ciudat,
cu pasul primului bărbat
ce te-a durut ?
Ceas fix ne-nceput,
pe aleile prelungi.
Fată, fată mică, plîngi ?
Macul zilei, în crepuscul,
bate minutarul minuscul,
vine, vine, vine, fată,
ora neasemănată.

Brăila 1940

la nordul iubirii

Mi-ar trebui un oraș de grădini brumate,
să-mi plimb tineretea, — și să nu mai aprind
lămpi fumegoase
cînd simt un cîntec netrecut, încă, pe corzi, —
mi-ar trebui o țară de grădini brumate,
și cu nouri din întors
buciumele ciobănești să le picur și să prind.

Ca să zboare, dau drumul numai aripei.
Rămîn în peștera mea cu saltele,
să vină coran și talmud, printre grele cafele,
sub stărua răscolită a pipai.
Pe hirtia aburită, de sticlă lăptoasă,
poem cu pensula desenez,
și în peștera cu placate de vals vienez
e o tăcere mucilaginoasă.
M-am vrea cercetător habatnic de talmud,
printre cămilele literelor strimbele,
cum scriu poeme, transcriu și asud,

E cite-un prieten, bătînd zgomotos,
în usa fără carte-visită.
Nu știe, bietul, că am murit,
și sforăi virtos.



a. i. zăinescu

elena

Oh, plîngi, te depărtezi în marmoră, Elena,
Nume de zi și lumea rămîne fără mi.
Bărbatul singur își ratează capul
Cu-o lacrimă și-aceea în săbiu l-a primit.

Se naște-un țărîm și ochii nasc insulele-n mare,
Jur-împrejur me-țuza și stelele se rup.
Te depărtezi în marmoră, Elena; apa moare,
Cade-n nisip și arse mar ancore pe trup ;

Pinza ia foc din miini și te cunosc doar zeii ;
Șiau pedepșiți în lemnul corăbicii frumoși,
Nu-i iartă nemurirea pe-un umăr al fomeii
Elena — și de-aceea de patimă sînt roși.

Și plîngi, oh ! — plîngi, te depărtezi Elena
În marmoră și lumea rămîne fără mi,
Bărbatul singur își ratează capul
Cu-o lacrimă și-aceea în săbiu l-a primit.

exupery

Că s-a întors și rîde micul prinț,
O stea mi-aiam de inimă și bate
Pe jumătate clopot, în părinți,
Și funie din ei, pe jumătate.

E-un zid apoi și turnurile-s goale.
Ierlată-i totuși piatra în țării
Și noi uităm că totuși inegale
Statuile și ele-au fost copii.

De-aceea vînt, întoarcere la clipă.
Din aer ochii-și miră un băiat,
O floare-n porți, țărîm ce se-nfiripă
Și trebuie cu basme apărât.

Fîntînile-și beau cumpăna din apă
Și scriștea pe-un scripete genunchi
Mi-o sete-n cîmp și trupul se dezgropă
Din sufletul odată ca un trunchi.

Din palmele-amîndouă îmi beau gura
Copilului și-n tălpi, Exupery,
Copaci furîndu-mi singele de-a dura,
Se-apleacă rupji de-o ploaie, într-o zi.

basma

Eu toamna rupt am fost dintr-o pădure,
Prin fluier tras la vale ; plîngi
Și scorburi cad din ochi, secure
Din sînge bîndu-mi negura ; și stînci.
Lumină-aud, ori temere de moarte ? —
Mărturisire totuși strugurii în teasc,
Un corn cu sunetul din altă parte
Brumă și eu simt iarăși că mă nasc.

Bărbații-n tălpi și-au pus vijă de vie
Și ei, copaci din glezne, cresc la loc.
Nebuni iubesc și-n scoarță-și sapă vie —
Cîntă inima pe care își dau foc.
Pe deal femeile-î primesc cu-o salbă
De negri struguri copji, negru prăpad.
O pinză-și sfîșie pămîntul albă
Și stelele atunci perechi se văd.

Septembrie-arc săgețator în lucruri
Și scut ne-alege-Octombrie cel bun,
Iubito rupt am fost și dintr-un strugur,
Pe sîrne-nins ca pielea la sălbăticiuni.
Ca mierle-mi bat pe inimă cu ciocul,
Genunchii tăi ce vulpi sînt, argintii !
Începe toamna iar pe-aceste locuri
Neinterzis vînatul aspru într-o zi

Cad vulturi stînși ca piepînii din plete,
Copacii-n săi de purpură ; tu plîngi
Și paturile rod coapse de fete,
Ochi deluroși cu negre cearcăne pe stînci
Și soare-cauzi, ori temere de moarte ? —
Mărturisire totuși strugurii în teasc,
Un corn cu sunetul din altă parte
Brumă și eu simt iarăși că mă nasc.

garduri

Garduri, pe sub care trece doar iarba
Și latră cîinii prin ele ; cunosc
Acest fel de-apărare ciudată —
Noaptea-n podgorii ca niște clopote
Casele-și urcă acoperișul în cer,
Nu se bate la porți decît ziua
Și se intră prin fați ; primesc
Mina-n săgeți a bătrînilor, seara
Și într-un arc le-o sărut ;

Garduri care păzesc cimitirele
Dași nimeni nu fură nimic de acolo
Și nu se apără nimeni acolo,
Cîte o casă rămîne cu usa deschisă
Trezi zile în șir și trei nopți ; cîte-o poartă
Rămîne-n grădini incuială — și-aceea
Ca un blestem pentru merela încă necoapte.
Pentru merela încă nădată în pier,
Copii plîng dulci peste merela-acestea
Și nu știu să le-aștepte, nu știu —

Mari garduri sînt la toate casele și umbli
Jur-împrejurul nostru, unele, încet
Un fognat doar — și cade-n stîlpi pătura,
Nu plînge scîndura cioplită la rîndea,
Le păsări iuți din speriate scorburi,
Cu aripile-n cuie se trezesc și bat
Timplarii-n cuiburi cu ciocane,
Se rupe lemnul de pedepșă-n cuiburi,
În aer liniște și crapă ouăle cu pui.

Sînt garduri de pămînt, altele garduri
De piatră, unele, și-mi sar peste genunchi,
E-o secetă de mine undeva și nu știu
Pătrunde iarba-n tălpi și e un loc
De nimeni cunoscut, neauzit și-acolo
Cînd mă întorc copii îmi sar din miștile-amîndouă
Și-mi sare cite unul pe ochi și îmi dă foc.

ion iuga

mihai voevod

Avea pămîntul culoarea cuvintelor lui,
și bătuile inimii rodul,
cînd coborî peste munți în Ardeal
să se odihnească-n țară...

...Pămîntul primi focul singelui
și din el încet păduri a născocit
pină-n vest pe romanca Crișuri
și pină-n arse podișuri de mare
să vină, să vină Bălcești
în mult aprinsul botez...

Învea pămîntul, și are
prin calendar, prin forme,
scripturile vachi și bătrîne,
Și semănăm atît de mult
la sînge, la vorbă și apă
încît pămîntul ne poate înlocui
și ne poate rosti numele —
Ion, Maria...
ori să ne strige pe nume de fîntini,
pe nume de riuri, pe nume de munți.

bărbatul din nord

Sînt cel mai frumos bărbat din nord
cu ochii trîști de albită mult albastru
— păduri de lacuri —
sînt cel mai frumos bărbat din nord
cu trupul despicat din arbori
zvel, unduit de aspre vînturi,
trecut prin trînzete l-au fîntuit
cu briie de lumină fulgerată
să plac și cerului și fetelor de-odată.
Sînt cel mai frumos bărbat din nord
latin la vorbă, răzvrătit în sînge, dac ;



petru popescu

levitație

M-am născut între albi pereți de sprijin —
Sfîntă familie fără acoperiș —
Spre stele, despărțit de lume
Prin părinții de pază, de zid,
Trainici, cu ochi-înafară.

Grăbește-te să atingi covorul negru cu flori
Înainte ca pereții să cadă
Înainte ca lumea nepieritoare
Să intre în inima lor caldă.

Ei vor cădea și eu voi sui
Și voi pune mina pe cer.

king lear

Pentru tine-trompeta,
Pentru tine — treptele spre cer
Și ție ce mai rămîne

Lumina lumii la toți
Nu plînge, nu minți,
Poți trăi fără mine

STELIAN OGREZEANU: Ceramică de Horezu



cînt și pădurile nordului hăuie
sufletul meu în piscurile țării.
Sînt cel mai frumos bărbat din nord
pozi pe chip nopțile bunilor mei,
între ploaie ceas prezent și lume viitoare,
inima din românești cuvinte
crește-n răsărit de soare.
Sînt cel mai frumos bărbat din nord
tăcut asemenea munților frumoși...

erai

în preajma mea cînd plopii-n amurg
coborau durerea luminii erai
și azi depărtarea și apele curg
cu zărilor-n coame pe cai ;

umbrele lor cu mine se duc
mar lingă mine și mă despică
pe-aproape doar vîntul grăbitului cuc
răspunde și tace de frică.

ah dorul erai din mine, din mugur,
zborul albastru, răsfîrîntul izvor,
tăcerea din arbori, în toate erai
vîntul înalt, prezența mea-dor...

nu sînt...

de-atîta așteptare unul lingă altul
culegem cer și-l murmurăm tăcuți ;
în flori șapirile sa-neacă,
înalțat focul prin oglinzi
ne urmărește focul morții
doar arborii rămîn cumînți
rotindu-ne mai vechi sărutul
pe unde vin străinele întoarceri...
fîntînile-au secat pe-aproape
în pieptul meu uscat-uscăt ;
s-au șters izvoarele, iubită,
moartea-n ger le-a mîngiat ;
nu sînt izvoare, nu iubită,
alți ochi de fată le-au secat
și nu mai știu pe unde mergem
și-n care țărîm vom adormi...

Stringe-te de la aripi la miini
De la soare la litera mică
Sînt crid cu tine dar știu
Că poți să trăiești și așa

În muzica pe care o voi scrie
Notele vor fi metale
Întregul un trafic de șosole, tunele,
Și semne albe și roșii.
Întreținerile adunate vor pleca între ele,
Cu ele, peste ele, sub ele, și tot
Trupul va aștepta cu vinele gata.
Semnalul.
Atunci vor porni notele ca
Niște automobile în sensuri contrarii
Multe, sclipind, luminînd, și din ele
Va urca o ceață de muzici care acum
Nu se aud !

„amfiteatru“

— Dacă aş putea să vă cred că sînteți
numai voi patru pereți între care
afla — nimic dincolo
și plutind cu noi
ei bine atunci
— Da sîntem doar patru pereți albi ei bine
— Dacă aş putea ocean să te cred că ești
doar strîmțit triunghi dintre spațele bun și orizont
— Alina sînt cît mă vezi și ce-l cu asta
totul e-atît cît se vede
— Dacă aş putea să te cred că ești una
cu toate că ai și ochi și gură
și-n spațele tău așteaptă închise străbunele tale
să le urc pînă la marea străbună
— Eu sînt prima și ultima nenăscută, spune ce-ai face
dacă ai ști toate astea, dacă ai ști
că fericirea nu e o vorbă sau o o singură vorbă
ai fi fericit atunci ai merita
sacrificiul nostru ?
— Nu știu.

lunca beriiului

Cărare cu urma supuse tăcerii și crengile serii mișcate mereu cu șerpi subsuoară — ani înnoșiți ca flăcări de vint într-o barbă de zeu;

și pașii noștri, acum laolaltă, goi ca lumina, arși de trecut, sub care se cernă fărași deșertați — suflul al luncii și lut nevăzută;

o, linaște, tu cîntecul zării, clari în încercuie ochii tăi vachi și tracem, flămînzi, prin lumina ta albă, cu pașii pe urma tăcerii, perechi.

gorganele

Trei ruguri arzînd — pentru ceas de război și pentru vreme de searță Așa se legară

muntene cetății cu cîmpene caștre mărunt și popi de la țară cu zeul din munte...

Acum pe făgașele vechi suia plugul și — rod nescut și pură vie — Ghebelizis revărsă belșugul din corn de cer spre noi cu dărnicie.

Acum răzăcite altare pustii cu umbre arare mai fumegă, ruguri, cînd ogli aurii se-nțore din amurguri și soarele curge prin vițe de vii.

cetățuia înaltă

Au crescut munții mari: prin rădăcinile lor ajungem mai jos decît timpul. Spectru fugar, lumina se-nțore în lumea din hotar în hotar, cîrbindu-și mereu osteneala și nimbul.

Strame de timp aurind pe-nălțimi, o ceață-n nefire din orice-năbrare; anii se-nțore de-a-nădrăteala lini ca un nor din apus către soare-răsare.

Trupuri acum pe urși de bazalt stejarii-strămășii dau șoapte și cotofenele scriu istorii pe zid cu negru și alb, cu zi și cu noapte.

Searbăd, îmi pare că cerul e gol: ochi revărsat în abisuri, ci lutul ascunde ofițea comori că însăși durerea se naște din visuri.

Și iar prin cenuși de țirizi privegheri supori drumuri mai departe; Prin oaze de fum, acum de tăceri o singură zi ne desparte.

regele dac

Regele dac ne așteaptă. Stă lingă poartă pe ultima treaptă neclintit și ne-așteaptă.

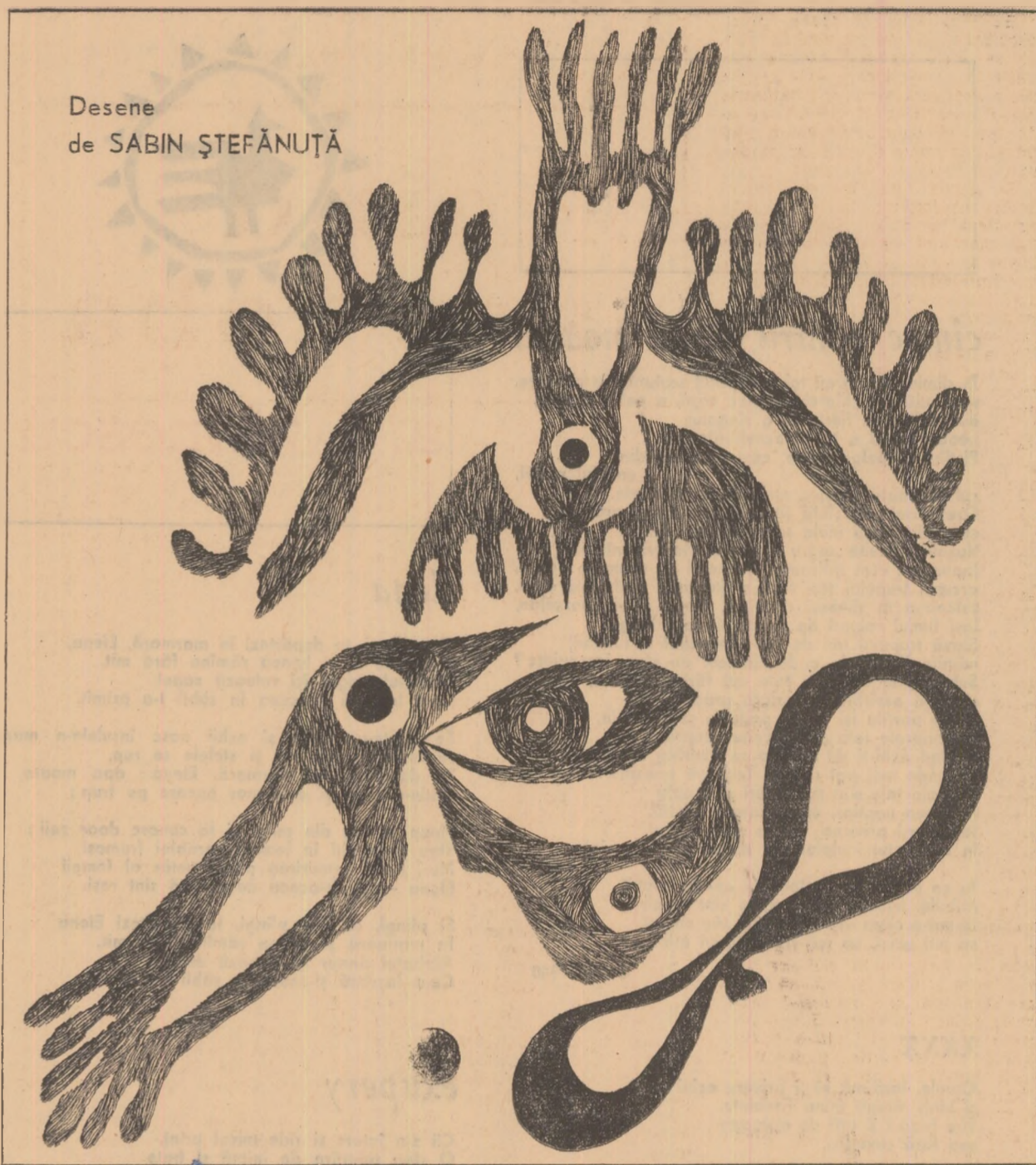
Trampetele nu sună — trampetele nu mai are, ostăși nu se-adună — ostăși nu mai are. În jurul lui flori, numai flori...

Și noi urcăm spre regele dac — regele dac trădat și învins — dar nu mai zărim decît un copac, un singur copac sub un cer necuprins.

faeragul

Vii din căderea muntelui, bătrînu, izvor de apă tînră. Mi-e drag să-mi răcoresc în cerul tău privirea, zglobie bucurie — Faerag.

Apoi, ajuns, te spargi în largi valute și zaci pe sterge săbii de urzici, unde crescură noștite cetății — și cuiburi de furnici.



Desene de SABIN ȘTEFĂNUȚĂ

nicolae păduraru a treia lume

Dima sfîrși cu pregătirile într-o simăbă, cu toate pregătirile, și seara tirziu camuflă geamul, incuile de două ori ușă și se uită împrejur: n-avea de ce naiba să se mai lege. Pe masă luca mat esențialul — topul de hirtie albă.

Soace deci o foaie și desenă un romb, și încă un romb... Se cam biegi de la o vreme și aruncă foaia în coșul de plastic verde, special cumpărat. Trase alta din topul cel cu 400 de foi. Parcă exagerase cumpărînd 400. Nici vinzătoare n-a înțeles bine și l-a pus să repete cifra. „Patru-sute”. Dima scrisese 400, mototoli foaie și-o aruncă în coșul special cumpărat. Băgă pumnul în coș și le îndesă ca pe gîtuș dușmanului, să mai facă loc. Pe urmă trase alta din top. 400 nu erau deci chiar așa de multe, ce tot făcuse mutre vinzătoarea aia lua-o-ar dracu de toantă și de i-ar fi căzut ochelarii de pe nas pe ciment! Adică ce mă rog și se pâruse așa nemeașonit și căscase ochii la el, era surdă sau cum era?

Dima răsuci capucul stîloului să nu-l mai vadă gaura. Nici creioanele n-aveu rost acolo, le mută bufnit din dreapta în stînga. Așa da! Apoi nu l se mai pără grozav nici așa, dar făcu milc, sugînd din capătul stîloului. Undeva departe îl apăseră cuvintele începtului... „In camera albastră nu era nimeni, deși fumega o țigară cu scrum lung...”

Acuși se stînge, gîndi Dima cu stringere de inimă. Îl apucă o potfă nebună de fumă, așa că înținse mina în schiță, luă țigara și trase un fum adinc. Scrumul se lungi curbîndu-se, crapă la mijloc și se risipi joși pe pantaloni. Dima puse țigara la loc, se uită stînjinit prin camera albastră și elmină pe furis norul de fum tînut în piept. Pe coridor trecură urînd copiii vecinului Oțeanu, și Dima bătu cu mina prin aer să împrăștie fumul. Suflă cenușa de pe pantaloni și mai scrisse:

„...scrum de cinci minute, cînd deodată usa camerei se deschise și Surin Corneliu apără în prag.”

Dima luă virful peniciei de pe punct și se uită gînditor spre camera albastră. Surin Corneliu era acolo unde-l pusesse, un om, sau mai degrabă o iluzie de om, din moment ce n-avea altă individualitate decît a numelui.

„Pe fruntea lui înaltă apăseră cîte paralele, care nu-l strînseseră totuși din adîncimea frunții.”

Dima privi din nou și încremeni vîzînd forma aceea general umană cu o frunte vie, încrețită după cum voise, dar încrețită degeaba căci nu-i atribuisse nici o expresie. Aici se cam despărțeau drumurile — ori curma jocului, ori se punea pe brînci să tragă povestea la edec. Cumpăni stîloul și pînă la urmă scrisese apăsă:

„Iar ochii negri, din care unul sașiu, mărturiseau îngrijorare”. Șterse „din care unul sașiu” și continuă să scrie cu litere deșelate de viteză: „umeri căzuți, mai căzuți de 40 de ani, și nas...”, ce fel de nas... „vulturesc”, potfîm. Așa. Omul avea cit de cit o linie, iar culele frunții n-aveau decît să împrumute ceva din expresia ochilor. Cînd băgă de seamă că Surin dîrdîlea acolo în pielea goală, îl dăru cu un costum negru, pălărie, pantofii lîră și rufărie albă.

— Bună seara, zise politicos Surin Corneliu, scofindu-și pălăria.

— Bună seara, la loc, — oferi Dima. Scuză-mă două clipe cit închid usa. Trage la pictoare.

Stîloul scria puțin și așa fumului de țigară nu se mai răsuci apăsă. Surin Corneliu moțîi vag din cap, dar nu se așeză fiindcă n-avea pe ce, așa că Dima fu obligat să-l confecționeze scaun.

— La spune, ce te îngrijora cînd ai intrat în cameră? — Pe mine? Se miră Surin.

— Uite ce scrie: „Iar ochii negri mărturiseau îngrijorare.”

— A, da. Îmi aduc aminte, zise Surin Corneliu, dar a lehamite, și se vedea cit de colo că n-are de gînd să-l spună nimic. Atunci Dima apucă iarăși stîloul și mai umplu în grabă un rînd.

— Ce faci, scrii? întrebă celălalt.

Dima surise multumit.

— Asta-i prima mea povestire, zise el. O schiță, acolo.

— Ei, tot e bine. Intr-o schiță schilodești mai puțin, zise Surin apăsător.

— Cum vorbești așa? îl oprî mîhnit Dima.

— Cite lumi cunoști tu? se răsti celălalt.

— Două lumi, răspuse Dima. A viilor și a morților.

— A, de aia. Eu cobor dîntre-a treia. Încă nu sînt eu însumi, și n-o să fiu poate niciodată dacă nu public povestirea. Văd și o ștersătură acolo, mormăi el. Asta-i bine. Poate să fie cu totul de prisos, dar privit în sine, semnul e bun.

— Îmi lauzi nereușitele, făcu Dima abătut. Și zici că cobori dîntre-a treia?

Surin confirmă printr-o cliptură.

— Ia dezbracă-te, îi ceru Dima ridicîndu-se de pe scaun.

— Cum?

— Dezbracă-te. Dezbracă-te de haine.

Pe măsură ce scotea Surin hainele de pe el, pe fila scrisă dispăreau rîndurile în care Dima îl îmbrăcuse cu atîta dărnicie. Dima se oprî cu haina celuilalt trasă numai pe o mîinecă, dar alte schimbări nu se mai petrecuseră în camera albastră. Termicî grabit cu îmbrăcături, infundă bine pălăria pe cap, apoi trase altă foale din top. Descrie o farfurie. O farfurie albă. Nu, o farfurie neagră. Ba nu, albă.

Farfuria își schimbă prompt culoarea, și asta-l făcu pe Dima să mai prîndă inimă. Puse punct, și scrisese foarte citeț că pleacă în Lumea a Treia și că se întoarce peste două ore. Nu puse punct. Deci nu se întimplă nimic. Sublinie „peste două ore”, ca să fie sigur că nu rămîne acolo pe veci, recitî propoziția și privi chinat la Surin. Îl legă fetele și-l instală comod pe pat. Așa. Două ore trec repede.

Dima primi o cirjă în cap și apunî în spinaie. Își săltă cu greutate pălăria infundată peste sprînceană de lovitură și se văzu în coada unui convoi deșirat de infirmi și oameni întregi de-a valma, înaintînd spre cîteva stînci prometeice, cu vulturi rotîndu-se deasupra. Făcu un salt într-o parte și se pierdu într-o dumbrăvă minunată, unde strălucea soarele peste copaci tătrîni. Se sprînjii de scoarța unuia dar căzu cit era de lung. De-acolo de jos trecu mina prin copac ca prin aer. Rămase liniștit. Aici era lumea a treia; nu trebuia să se plardă cu firea. Treisări toși penibil auzind vreacurî troznind sub pași.

— Ce faci aici?

— Era o fetiță cu un cătel.

— Știu.

— Ce cameră albastră frumoasă ai! exclamă ea privind împrejur. Alțeva ce mai ai?

— Nimic.

— Pe nimeni?!

— Nimeni.

— Eu am bunicii, dîncolo de dumbravă, și stupii.

Dima se ridică fără altă vorbă și merse binșor pînă la marginea cealaltă a dumbrăvii. Acolo trecu brusc pe o plață vastă, unde n-eli intra nisip în pantofii. Marea sculî pe valurile în schelut urzite de peste. Dima se apropiă de coliba unde dormea un bătrîn pe maldare de zăire și nu-l trezi, căci bătrînul se-ar fi putut să vizeze la ceva frumos. Degeaba întînse Dima brațele în lături să-i bată griza ce zbulcuia palmierii, aici se găsea în altă lume cu legi necunoscute.

Străbătou speriat o galerie de mină și ieși fără nici o trecere pe un drum plin de camioane. Așteptă cit aștepta și se repezi printre două mașini înspre refugiu umbrît unde curgea un izvor. Se sterse cu mîneca pe frunte de sudoare și puse palma căuș la firul de apă. Puse o palmă sub alta căuș, dar apa trecu printr-amîndouă ca prin nimica și curse nesimțit mai departe. Lumea a Treia... Urmări obosit chipurile de la volan și sculpu cu năduf.

Cu schilozi se mai încrucisase. Deobicei n-aveau mai nimic împrejur lor. Sedeau în cirje și se uitau cu jînd la oamenii întregi. Optzeci de minute. Dima oculi un schilod și dădu peste un stîrv. Mai dădu peste stîrvuri. Apoi nimeri peste groparii unei fecioare blonde care se încecase, și-i întrebă de ce nu curată țărîmul de putreziciuni.

— Străine, noi așa am fost scriși.

Dima se uită timp la ei și la pasul urmăritor se pomeni în cînepă pînă la briu, și cînd văzu o babă dînd buzna cu jordia ridicată, o luă la fugă tot pe lingă gard, pe urma unui flăcăuș din snul căruia curgeau cîreșe. Cînd simți că-i vine bine, Dima se răsuci într-un picior și se aruncă peste leaturi.

Aici era, dracu știe, eclipsă de soare, ori poate din cauza ceții, era urit. Căzuse într-o mistîlnă, și clefăi afară dînd la o parte bălăriile. Nimeni. Ceața curgea molcom așa ca o neștiință sau ca o nepri-cepere, răsucîndu-se și închipuind oameni care se destrămau cu clipa. Cîncezii și cînce de minute. Ieși din ceață și dădu peste mai mulți oameni care se scărpinau toți cu stînga și țineau un picior în sus. Curentul produs de trecerea lor îl mișcă pe toți ca pe niște frunze, și toți o dată aruncară cu cirjele după el, înjurîndu-l de mamă. Apoi se luară după dînsul, rostogolîndu-se, șonticînd, trîndu-se, schilozii... Dima îl sculpu din ochi ca

pe niște vedenii de cosmar. Se retrase de-a-nădrăteala și se lovi de un om tras pe sfori, unde se zbatu pînă-l încurcă și-l rupse sforile. Fugi și de-acolo în toate părțile de-o dată, pînă se trezi iar în fata tăvălugului de schilozi. Veneau blestemat de încet și într-o tăcere cumplită. „Poate fiindcă-s întreg”, gîndi opărit Dima, — însă nu era adevărat, se mai vedeau oameni întregi, de care nu se lega nimeni.

Brusc, urmărirea încetă. Schilozii își căutară cirjele în răsăritul de soare și rămăseră așteptînd. Cite unul tresărea ca la o chemare și pleca. Dima văzu o multime ieșînd pe marea poartă, într-o coloană care serpuia ocolînd stîrvuri, oameni-umbră și mari mutilați. Pe altă poartă intra alt suvol de lume, venit dracu știe de unde. Dima se alătură pe neobserate celor care ieșeau, trecu și el pe sub botiile albe și nimeri uluit pe propria sa stradă. Era de dimineață și era senin. Dima se feri de jetul unei autostropitori și rămase pe trotuar privind stopul aprins pe roa. Alți oameni din lumea a treia traversară cu grabie de-a dreptul prin mașini, tramvaie, chemați undeva. Chiar lingă el, un adolescent care se înroșise apucă brațul drept al unui bătrîn cu sacoași, în vreme ce de brațul stîng îl duse alt adolescent, din lumea a treia. Traversară, apoi cei doi tineri își văzură de treaba lor.

Asemenia înghesuială nu mai văzuse Dima pe stradă de cînd se știa, căci în afară de un singuratic, doi, toți ceilalți mergeau însoțiți de oamenii lumii a treia. Dima vru să cheme fetița cu potaia, dar fetița era pesemne așteptată în casa cu ledere, căci intră acolo. Cițiva schilozii făceau de-acum calea întoarsă.

Pe Dima îl amuzau mașinile care se năpusteau spre oamenii lumii a treia, treceau prin ei ca vîntul și nu le cînteau nici un fir de păr. Prin cițiva stîlpi trecuse și el, dar cu mașinile, parcă n-avea curajul

să încerce. Fînse mina în calea unui tramvai și-i zise că în cel mai rău caz, o să-l invinetească tramvaiul mina... Strînse tare ochii. La al doilea tramvai nu-l mai strînse, și nici la următoarele. Înțînse virful piciorului, tot piciorul, apoi, cu inima cit un purice, alese cea mai mică mașină și se postă în calea ei. Nimic, nimic! Întîmpină zîmbind un camion și camionul frînă amarnic, derapînd pînă la bordură.

— Măăă... chlorule, zbiră șoforul. Mă bați în pușcărie, cască ochii pe unde mergi, moacă!

Dima se retrase cu moartea în suflet și se izbi de un stîlp. Privi ceasul: cele două ore zburaseră. Oamenii se strînseseră împrejur și se uitau cu compătimire la el, așa cum fac oamenii în ocazii din astea.

Pași foarte atenți pe asfalt, pipăind mereu zidul din stînga, și în cîteva minute ajunse acasă. Era înnoiat. Se aplecă la bortă și zări cheia pe colțul mesei.

— Pst! Surin! Surin!

— Da!

— Deschide-mi!

— Nu pot, sînt legat.

Dima scoase repede creionul și o hirtie, și-l dezlegă pe Surin.

— Ia cheia și descuie. Vezi că-i pe masă, — șopti Dima, să nu-l audă vecinii. Apoi își lipi ochiul de ușă.

Surin, goi pușcă, apucase cheia. Dar nu putea s-o ridice. O mișcă puțin, o rostogoli jos de pe masă pe podea, și nici cu amîndouă mîinile nu reuși s-o ridice. Era foarte grea cheia pentru dînsul. Dima apucă creionul și-l descrie pe Surin cu mușchi pietroși de haltere-rofi, dar puterea se căpăta probabil altfel decît spunîndu-i pe nume.

Pe Dima îl amuzau mașinile care se năpusteau spre oamenii lumii a treia, treceau prin ei ca vîntul și nu le cînteau nici un fir de păr. Prin cițiva stîlpi trecuse și el, dar cu mașinile, parcă n-avea curajul

să încerce. Fînse mina în calea unui tramvai și-i zise că în cel mai rău caz, o să-l invinetească tramvaiul mina... Strînse tare ochii. La al doilea tramvai nu-l mai strînse, și nici la următoarele. Înțînse virful piciorului, tot piciorul, apoi, cu inima cit un purice, alese cea mai mică mașină și se postă în calea ei. Nimic, nimic! Întîmpină zîmbind un camion și camionul frînă amarnic, derapînd pînă la bordură.

MIHAIL NICOLAE PAUL femeia cibernetică

Cap. XVI. La 10 000 metri înălțime

De la zece mii de metri înălțime, pămîntul pare închis într-o capsuică de sticlă albastruie, puțin bombată ca o lentilă de ochelari și foarte străvezie. Îl atrăse atenția și președintele care-mi dădu dreptate. — Si cum îți explici asta? — Un efect optic. Dar văd că astăzi ești pus pe întrebări. Adineauri vroiai să-ți lămuresc unele gesturi ale oamenilor dumitale mecanici... — Din moment ce sustii că nici dumneata nu le-ai transmis nimic prin Vplex... — Nu le-am transmis. Îl Cel care le-a dat ordine ai fost chiar dumneata fără să-ți dai seama! — Pe naiba! Te asigur că eram în toate mîntile. — Nici eu nu zic altfel! Dar în timpul bălăieii, surexcitat de indignare și emoție ai strigat sau ai șoptit probabil... o pernă... sau ceva asemănător. Femeia cibernetică, construită ca un bun

aparat logic, a analizat faptele și a tras concluzia. Astfel, prin deducție, ea nu a făcut decât să execute intenția dumitale pornind de la o singură vorbă.

Avionul nostru, un imens tîntar cu aripile ca bricul, zburînd neuzit de noi în mijlocul liniștii albastre, fluturînd pe deasupra norilor o imensă batistă de umbră. Peste obrazul șideful al carlingei, atmosfera se stergea cu o viteză supersonică. Ne aflam cu toții acolo; și Cristina și Modest și președintele... Iar păpușile, ambalate în lăzi, fuseseră depuse la camera de bagaje.

Logonica mea ocupase un loc pe banca din față, lingă președinte, dar discută cu Modest. Privînd pieziș, fără să întorc capul, îl zăream profilul fin și auzeam tot ce vorbește.

— Ah, ce rău îmi pare că nu mă lasi să scriu despre toate acestea în „Soricelul roz”!

— Sînt întîmplări obișnuite, se apăra inginerul Modest, nu face să le dai prea multă importanță!

— Te înșeli! Sînt extraordinare! De exemplu, atunci cînd ai salvat patru oameni de la înec, desi nu știai să înoti... O clătîntură a avionului mă împiedică să aud despre ce era vorba mai departe. Îl văzui însă pe președinte, care își curățase o portocală, că o aruncă în coș fără să guste din ea!

— Si nici despre monstrul din insula blestemată, nu crezi că s-ar putea...?

— Dar n-o să-mpuiezi capul copiilor cu astfel de cazuri patologice.

O nouă clătîntură începu să-mi dea de bănuț. Președintele care fixa de mult un punct pe cer se întoarce și-mi atrase atenția: — Un avion se ține după noi de zece minute!

Curînd auzărăm distinct răpăitul unei mitraliere. După cîteva secunde, unul din piloți scoase capul din cabina de comandă și ne strigă: — Puneți parașutele! Rezervorul de combustibil a fost lovit în plin...!

Redactorul era numai ochi și urechi. Îl arunca o privire și-mi văzui de treabă: — După trei ore ajunserăm deasupra continentului american...!

— Stai! Ce e asta? N-ai terminat cu întîmplarea din avion!

— A, da! Exact! Se vede că am sărit o pagină a însemnărilor mele. Ei bine, în scurt, datorăm viața numai prezentei de spirit a președintelui El avea o ogîndă în mină și, fără să plardă o secundă a pus-o în ochii aviatorului inamic. Orbit de lumină, dușmanul nostru a intrat în vrie și nu l-am mai văzut! Iar după asta, rezervorul de benzină a fost reparat cit ai zice peste.

— E imposibil ce spui D-ta!

— Ce, nu crezi că am izbutit să reparăm rezervorul?

— Nu asta! Dar, dă-o-ncolo... cu o ogîndă să doborî un avion.

— Vrei atunci să spun că ne-a doborît el pe noi? ...Clurcut de gloante avionul făcu un salt uriaș și se prăbuși în flăcări cu înțreaga expediție! Să le fie țărîna ușoară neînrîcîților pionieri ai „tîntelului”!... Așa e bine...?

— De ce să sîrîm de la o extremă la alta? Adevărul trebuie să fie undeva la mijloc!

— Buum! Fii atent atunci! ...După cîteva încercări zadarnice de a distruge blindajul aparatului nostru, avionul dușman renunță la luptă și făcu cale întoarsă pierzîndu-se în înălțul cerului...!

Cap. XVII. Filadelfia în fierbere

În apele de culoarea cimentului, nenumărați zgîrle-nori holbau zece de mii de ochi de sticlă. Statuia Libertății se întorese cu spatele la oraș sau poate așa fusese construită. Fiecare ei rece se înroșea în larguri. Vameșii care ne inspectară, desoperînd în cuțar corpul femeii vbernetice, căsărară niște ochi cit cepele. Cercetîndu-ne hirtiele se lămuriră. În aceeași zi piccărăm la Filadelfia, unde ajunserăm spre seară.

Orașul părea asediat. Anumite străzi erau blocate de polițisti și armată, înarmați cu pistoale și bite. Auzărăm urînd tancuri. Nu știam ce să credem. Filicuri de oameni sărăcoșos îmbrăcați negri și albi, în fata unei clădiri impozante pe firma căreia se putea citi: „Westinghouse brother's Company”. Cineva ne lămurî că era vorba de o grevă care ținea de patru zile. Camionul nostru înainta cu greu prin multume. Mitingul se terminase dar muncitorii nu părăseau piața. Trecurăm pe lingă mașina unor reporteri pe care era montat un megafon și-mi veni o idee stranică. Cu ajutorul cîtorva dolari convins pe șofer să mă lase să umbliu la aparat, odată ajuns în fata lui, pronunțai cit mai răspăcit: — „Honnii sojt qui mal y pense. Honni sojt qui mal y pense!”

Apoi mă întorsei liniștit la și mei și ne continuărăm drumul de melc spre hotelul unde fusesem repartizați. După o jumătate de ceas, un tînră negru cu o figură inteligentă sărea pe scara camionului.

Nu încetam să mă felicit pentru ideea avută. Instalați în salonul pus la dispoziția noastră de către direcția hotelului, ascultam cu răsuflarea tăiată cele relatate de Harry.

Din nenorocire despre Eugen, nu se putea spune nici el mai mult decît știam noi însine. Afărăm însă că imediat ce pusesse piciorul pe uscat, culcs fiind de o pirogă din valuri, luatea legătura cu organizațiile sindicale din Filadelfia și le dezvăluise misterul parașitei cetățenilor negri. Indignarea muncitorilor fu atît de mare încît grăbi cu cîteva zile greva, deja pregătită pentru unele revendicări economice.

Asa se făcea că găsisem întreg orașul Filadelfia în fierbere. La trustul lui Westinghouse lucrătorii suspendară lucrul, aplicînd sistemul grevei poloneze, cu ocuparea fabricii. Numeroase alte fabrici și întreprinderi declaraseră grevă de solidaritate cu dînsii pînă la satisfacerea revendicărilor și instituirea unei anchete. Dar autoritățile, care apărau cu totul alte principii decît drepturile marilor mase populare, mobilizaseră însemnate mase polițienesti și militare pentru a înăbuși greva. Pînă acum muncitorii rămăseseră neclintîți și păstrau calmul cu toate provocările la care se dădeau membrii Ku-Klux-Klanului.

Existau deci posibilități ca experiența criminală să nu poată fi înapătuată. Toate clădirile trustului erau păzite de pichetele

greviștilor iar „Blue Duck” nu putea acosta necontrolat întrucît și docherii și hamalii și marinarii din porturi sedeau cu brațele încruciate.

Harry ne sfătui să luăm legătura cu frații lui Westinghouse și să căutăm a-l convinge, oferîndu-le o răscompărare, ei fiind foarte sensibili la astfel de argumente. Iar dacă nu vor ceda nu ne mai rămînea decît să punem și noi mina pe vre-unul dîntre-înșii și să-i obligăm în felul acesta la un schimb cu Eugen. Putea să ne asigure că în decursul zilelor următoare prestunea greviștilor va crește ceea ce va sprijini în mare măsură acțiunile noastre.

— Iar eu sînt gata să vă ajut cu tot ce-mi va sta în putință. Dispuieți de mine cum vreți!

Îi strînseserăm mina în tăcere. Nu era acum momentul să ne arătăm înțelegerea noastră recunoscîntă pentru tot ce făcuse în ajutorul prietenului nostru. Doar Cristina, mai sentimentală, nu se putu stăpîni să nu traducă gîndurile tuturor celorlalți!

— Ascultă, Harry, spuse ea, după ce-mi salvăm pe Eugen, nu vrei să vii cu noi?

Ochii tînrului savant negru căpătău o strălucire fugară. — Aș dori mult să văd țara voastră, spuse el. Dar deocamdată cred că datorita mea, și rămîn aici, alături de ceilalți semeni ai mei.

— As putea totuși... insistă Cristina, să scriu ceva despre aventurile tale în „Soricelul roz”?

Izbucnirăm fără să vrem în rîs, cu toată situația gravă în care ne aflam.

Cap. XVIII. Măștile au căzut!

Undă s-a-nu aduse la cunoștință că Eugen era acum complet edificat asupra soartei ce îl era rezervată de către răpitorii săi. „Măștile au căzut!”, spunea mesajul său. „Vor să acționeze un robot cu ajutorul unui creier omeneș și drept victimă m-au ales pe mine! Ce experiență stupidă și inumană! Cui îi poate folosi așa ceva? Se mai și tem că, fiind un temperament nervos, înfluxul meu spre mal puternic să nu le derogleze unele aparate. Blue Duck a aruncat ancora în larg și stă pe loc de două zile. Westinghouse se pîmbo furios pe corvetă cu minile la spate. Nu știu cite zile sau cite ore mai am de

Dintre ultimele talmăcirii peste hotare ale capodoperelor literaturii române face parte și versiunea în limba arabă a romanului Răscoala de Liviu Rebreanu. Apărut la Cairo, în colecția „1.000 de cărți”, rezultă dintr-un „Mahd Mir”, romanul este tradus și prefăcut de dr. Mohamed Ibrahim Zaky și redăut de H. H. H. Cunoscuți oameni de literă arabi.

În prefața traducerii sunt prezentate pe scurt viața și opera marelui prozator român, apoi este analizat romanul Răscoala, reliefându-i-se virtuțile artistice.

Premiile pentru critică literară ale Sindicatului criticilor literari din Franța au fost acordate anul acesta lui Jean Orléans (pentru studiul Voltairre ou la royauté de l'esprit) lui Jean Levaillant (pentru les Aventures du scepticisme. Essai sur l'évolution intellectuelle d'Anatole France) și lui Jacques Petit (pentru édifica critique l'oeuvre romanesque complète de Barbey d'Aurevilly in la Bibliothèque de la Pléiade).

Premiul francez pentru romane de aventuri a fost decernat lui Jean Marcellin pentru Marc vert et peintures noires (colecția le Masque).

La 16 noiembrie, celebrul ziar franțez Figaro a sărbătorit 100 de ani de existență. Fondat de către Hippolyte de Villemessant, Figaro și suplimentul său Figaro littéraire au beneficiat de colaboratori ca Zola, Vallés, Maupassant, Barrés, Anatole France, Goncourt, André Gide, Paul Claudel, Paul Valéry, Fr. Mauriac etc.

Prin spiritul larg, tolerant, obiectiv — Figaro s-a impus ca unul dintre cele mai luminate reprezentante ale opiniei publice franceze.

Cu ocazia celui de-a 250-a aniversar a morții lui Leibniz, a avut loc la Hanover, între 14-19 XI a.c. un congres închinat marelui filozof german, care a avut drept scop să prezintă diferite aspecte ale genialității sale opere.

james joyce:

portretul artistului când era tânăr

fragmente

Un foc mare, grămadă înaltă de jărăcie roșu, piliplă pe grătar în cămin, și sub brațele înfășurate în iedera ale poliandruului era întinsă masa de crăciun. Se întorsese cam tirziu acasă, și cu toate acestea încă era încă gata: dar va fi gata-ntr-o clipă, spuse mătă-sa. Aștepta să se deschidă ușa și să intre servitorii cu platurile mari acoperite cu capace grele de metal.

Așteptau toți: unchiul Charles, care sedea deoparte în ambră la ferestre; Dante și Mr. Dedalus, în cite un fotoliu de fiecare parte a căminului; Stephen, așezat pe un scaun întreg, în rezemându-și picioarele de colțarul incineratorului Dedalus se privea în gîndina de deasupra căminului răsucindu-și virfulle mustății și apoi, dintr-un mînuș, se așeză cu spatele la dogoarea focului; din timp în timp tot mai scotea cite o mină de sub haină ca să-și răsucescă vreunul din virfulle mustății. Domnul Casey își lăsa capul într-o parte și, zîmbind, își lăsa cu degetul gîlca de la gît. Stephen zîmbi și el; acumă știa că nu-i adevărat că Mr. Casey avea o pungă cu bani de argint în gît. Zimba amintindu-și cum îl păcălise zgomotul argintului pe care-l făcea Mr. Casey. Și cînd încercase să-l desfacă domnului Casey pumnul, să vadă dacă nu cumva punga de argint era ascunsă acolo, constatase că degetele nu puteau fi întinse: și Mr. Casey l-a spus atunci că cele trei degete se ne-nepensieră cînd îi lucra reginel Victoria un dar pentru aniversarea nașterii.

Mr. Casey își ciocăni gîlca de la gît și-l zîmbi lui Stephen cu ochi somnorosi; și Mr. Dedalus zise:

— Da. Bun. Foarte bine. Am făcut o plimbare frumoasă, nu, John? Da... Mă-nreb însă dacă mai avem vre-o șansă de cîntă astă seară... Da, bun, ne-am nîmplat plepniți cu ozon, azi, la promotoriu. Asta așa-i.

Se-ntoarse către Dante și zise:

— N-ai leșit de loc din casă astăzi, doamnă Riordan?

Dante se-nclină și zise scurt:

— Nu.

Stephen se ridică în picioare la locul său și spuse rugăciunea:

„Binecuvîntează-ne, Doamne, pe noi și darurile ce din bună-tatea Ta le vom primi în numele lui Christos, Dumnezeu nostru. Amin.”

Toți își făcîră semnul crucii și Mr. Dedalus, cu un suspin de plăcere, ridică greul capac pe-a cărui margine picăturile scilpeau înșirate ca niște perle...

Era cea dintîi masă de crăciun la care lua parte, și se gîndi la frații și surorile lui mai mici care așteptau în camera mamei, cum așteptase și el de-alte ori, pînă ce sosea buclina. Gulerul lat și scund și vestonul Eton îl făceau să se simtă cludat și de macă veche; dimineață, cînd mătă-sa îl adusesse jos în salon, tatăl său începuse să plîngă. Asta pentru că-și amintea de propriul lui tată, și unchiul Charles tot așa spusese.

Mr. Dedalus acoperi mîncarea și începu să mîncească infometat...

Frumos l-a răspuns amicul nostru preotului. Nu? zise Mr. Dedalus.

— Nu l-aș fi crezut în stare, zise Mr. Casey.

— Părinte, am să-ți plătesc ce-ți de cuvîne cînd ai să încetezi de a transforma casa Domnului în secție de votare.

Frumos răspuns de dat unul preot de către unul care-și zicea catolic, spuse Dante...

Ne luăm în casa Domnului lui cu toate mîncările ca ne închinăm Creatorului, nu ca să ascultăm discursuri electorale, zise Mr. Casey.

— E religie, zise Dante din nou. Au dreptate. Trebuie să-și îndrumeze enoriașii.

— Și să predice politică din altar, asta vrei? întrebă Mr. Dedalus.

„Dante zise:

— Frumos limbaj din partea unchiului Charles!

— Doamnă Riordan, zise Mrs. Dedalus, te rog foarte mult, nu mai deschide vorba despre asta. Dante se-ntoarse către ea și zise:

— Trebuie să stau și s-ascult cum sint batjocorîți preoții bisericii mele?

— Nimeni nu scoate-o vorbă contra lor cită vreme nu se amestecă-n politică, zise Mr. Dedalus.

— Episcopii și preoții Irlandei s-au roșit, și trebuie să li se dea asculare, zise Dante.

— Să lase politica-n pace sau, în no, poporul va lăsa biserica-n pace, zise Mr. Casey.

— Auzi? zise Dante întorcîndu-se către Mrs. Dedalus.

— Domnu Casey! Simon! zise Mrs. Dedalus. Termină!

— Ați întrecut măsura! zise unchiul Charles.

— Cum? strigă Mr. Dedalus. Trebuie să-i fi abandonat la ordinul englezilor?

— Nu mai era demă să conțuca, zise Dante. Era un păcătoș notoriu.

— Cum? strigă Mrs. Dedalus. Trebuie să-i fi abandonat la ordinul englezilor?

— Nu mai era demă să conțuca, zise Dante. Era un păcătoș notoriu.

— Vai ce! zise Mrs. Riordan. Mai bine de el de t s-ar lega o piatră de moară de gît și-ar fi zărit în fundul mării decît să defăimeze pe cei din urmă dintre cei din urmă ai mei. Așa grăit-a sfîntul Duh.

— Și foarte rău a grăit, da-că-l vorba după mine, zise Mrs. Dedalus.

— Simon! Simon! Băiatul, zise unchiul Charles.

— Da-da, zise Mr. Dedalus. Voiam să zic... Mă gîndeam la vorbele urite ale hamului de la gară. Da, bun, în fine, în fine, vedem, Stephen, arată-mi furtă, tinere. Termină de mîncat, hai! Umplu furturia lui Stephen cu mîncare și servi unchiului Charles și domnului Casey bucătări mari de coranul și le acoperi cu sos din belșug.

Mrs. Dedalus minca puțin și Dante sedea cu mîinile-n poală. Era stacojie la față. Mr. Dedalus tăie cu cutitul o bucată de la capătul platurii și zise:

— Rădă o bucată de gustosă cîră-i zicem „nasu” papei. Dacă vrea doamnă sau vreun domn poftese...

Ridică o bucată de pasăre în virful furculii de decupat. N-a scos nimeni o vorbă. O pînă la el în furturie, zîcînd:

— Mă rog, n-o să puteți spune că nu v-am întreat. Cred că-și fi mai bine s-o mîncăm eu, pentru că-n vremea din urmă nu m-am simțit tocmai bine cu sănătatea...

Nu poate fi nici noroc, nici mîntuire într-o casă în care nu se păstrează respect nici pentru preoți, nici pentru biserică, zise Dante.

Mr. Dedalus aruncă zgomotos cutitul și furturia în garofie.

— Respect! zise el. Pentru cine? Pentru Billy buzatuș sau pentru putina aia de mațe de la Armagh? Respect!

Primiți ai bisericii, zise Mr. Casey cu o încetămintă plină de dispreț.

— Lacheul lordului Leitrim, da-da, zise Mr. Dedalus.

— Sint unșii Domnului, zise Dante. Sint o cinste pentru țara lor.

— O puțină de mațe, zise Mr. Dedalus brutal. Și are-o murtă, cînd se odihnește, s-o ții mînt. Trebuie să-și vezi pe tipul ăsta infulecînd costila pe țărîță într-o zi rece de iarnă. O, Doamne!

Își schimonosi fața, făcu o grimasă de bestialitate ordinară și un zgomot de plescîit din buze.

Sincer, Simon, n-ai trebui să vorbești în felul ăsta în fața lui Stephen. Nu-i frumos.

— Oh, are să-și aducă-amin-te de toate asta cînd va fi mare, zise Dante cu apîrindere

— cuvintele rostite-mpotriva Domnului și-n religiei și-a preoților în țara sa. Lui.

— Lasă-și aducă-amin-te și de cuvintele cu care preoții și năimii lor l-au sfîșiat inima lui Parnell și l-au hăituit pînă-n moartea. Lasă-și aducă-amin-te și de asta, cînd o creștine, răci Mr. Casey.

— Căstăle! strigă Mr. Dedalus. Cînd a fost înfrînt s-au întors împotriva lui și l-au trădat și l-au sfîșiat ca gobo-lanii din canalele de lături. Potă ordinară! Și chiar așa arată! Pe dumnezeu meu, chiar așa arată!

— S-au comportat corect, strigă Dante. Au ascultat de episcopii și de preoții lor. Cîste lor!

— E absolut îngrozitor să se gîndă că nici măcar o scîpă-ză zi pe an nu putem scîpă de aceste oribile discuții! zise Mrs. Dedalus.

Mr. Casey își împinse furturia în mijlocul mesei cu un gest brutal și rezemîndu-se-n coate zise cu glas aspru către Mrs. Dedalus:

— Spune-mi, și-am povestit istoria aia cu falimosul sculpator. Nu, John, nu mi-ai povestit, făcu Mr. Dedalus.

— Cum se poate, zise Mr. Casey, e foarte instructivă. S-a pretrecut nu de mult, în comitatul Wicklow în care ne aflăm în momentul de față.

Se înterpușe și, întorcîndu-se către Dante, îi spuse cu o indignare stăpînită:

— Și pot să vă spun, doamnă, că eu — dacă la mine v-ați referiți — nu sint un catolic negat. Sint catolic cum a fost și tatăl meu și tatăl lui și tatăl tatălui lui și așa mai departe în vremuri în care mai curînd ne dădeam viața decît să ne vindem credința.

— Cu-ațit mai mult trebuie să-ți fie rusine să vorbești cum vorbești, răspunde Dante.

— Povesteste, John, zise Mr. Dedalus zîmbînd. Cum, necum, spune-ne povestea...

— Povestea-i foarte scurtă, și-l delicioasă, zise Mr. Casey. Asta s-a-nîmplat într-o zi la Arklow, o zi de ger zimplit, nu mult înainte de-a fi murit seful. Dumnezeu să-l ierte!

— Și ce-a făcut, John?

— Ce-am făcut? zise Mr. Casey. Cînd a spus cuvîntul acela e-abia virise murtă el urîță și zăbricit chiar în nasul meu și eu aveam gura plină cu zeamă de tutun, cum v-am spus. M-am întors spre ea și-am făcut Ptiu! la ea, uite-așa.

Se întoarse într-o parte și făcu gestul de a scuipa.

— Ptiu! I-am zis, uite-așa, drept în ochi.

Se pleznă cu mina peste ochi și scoase un strigăt de durere, gîturat.

— O Doamne Isuse Christoașe! făcu ea. M-a orbit! M-a orbit și ma-necat!

Se oprî într-un acces de ris și de tuse, repetînd:

— M-a orbit de tot!

Mr. Dedalus rise zgomotos lăsîndu-se-n scaun, în timp ce unchiul Charles clătina din cap în dreapta și-n stînga.

Dante arăta teribil de supărat și-n timp ce el rideau, repeta:

— Foarte frumos! Ha! Foarte frumos!

Nu era frumos să sculpi o femeie-n ochi.

— Dar ce vorbă era cea pe care-o spusese despre Kitty O'Shea, și Mr. Casey nu voia s-o repete? Și-l împinse pe Mr. Casey mergînd prin mulțime și țînd discursuri dintr-o trăsură. Din pricina asta fusese el în închisoare, și își amintea că într-o seară sergentul O'Neill venise la ei acasă și stătuse în vestibul vorbind cu voce scăzută cu tatăl său și mestecîndu-și nervos cureaua de la chipul de sub bărbie. Și în noaptea aceea Mr. Casey nu s-a dus cu trenul la Dublin, a venit o trăsură să-l ia, la usă, și l-a auzit pe tatăl său zîcînd ceva despre drumul spre Cabinteley.

Tinea cu Irlanda și cu Parnell, și tatăl său la fel și tot așa și Dante, pentru că într-o seară, pe esplanadă, unde cînta orchestra, a lovit pe un domn cu umbrela în cap pentru că-și scoțese pălăria cînt orchestra cîntase Găd save the Queen la sfîrșitul concertului.

Mr. Dedalus avu un fornăit de dispreț.

— Ah, John, făcu el. Pentru el, așa-i. Sintem un neam nerocot, tiranzat de preoți, așa am fost dintotdeauna și așa o să rămînem pînă-n veacul vecurilor.

Unchiul Charles dădu din cap zîcînd:

— Urită afacere! Urită afacere!

Mr. Dedalus repetă:

— Un neam tiranzat de preoți și părăsit de Dumnezeu



eugenio montale

Eugenio Montale s-a născut acum șaptezeci de ani, la Genova, oraș în fața mării Ligurice. A debutat cu Casa de sepie (1925). Antifascist, Montale a luat parte la „greva albă” a intelectualilor care s-au opus lui Mussolini și regimului lui totalitar. După Eliberare, Montale se transferă la Milano unde locuiește și azi. A tradus din poezia lui T. S. Eliot și Jorge Guillen. Ultimul său volum de versuri e din 1956: „La bufera e altro” (Furtuna și altceva).

personae separamatae

Ca soluz de aur ce se desprinde din adincul obscur și se scurge topit pe făgășul mărginit de roșcovi scheletici acum, așa sintem noi persoane separate de privirea altcuiva? E puțin lucru cuvîntul, puțin lucru spațiul în această crudă lună nouă cernită: ceea ce lipsește și ne seacă la inimă și mă zăbovesc aici între arbori — să te aștept — e un pierdut sens — sau focul — dacă vrei — care să imprim-n țărîță

figuri paralele, umbre acordate, lănci ale unui singur cadran, noile lucruri din poemi și să umple și scobitelescorburi, cuib al furnicilor. Prea chinuită e pădurea umană, prea surdă acea voce perenă, prea tulburată ruplura ce se destramă pe ninsela culmi Lunigane. Imaginea ta o trece pe aici, s-a odihnit la pîrîu între năvoadele așternute, apoi s-a fopit ca un suspin împrejur — și nu era atunci șopotul spaimei, în tine lumina încă gîșea lumină, azi însă nu — și în zori s-a și făcut întuneric deja.

În românește de Vasile Georgehe



PICASSO: Autoportret

martin heidegger și esența poeziei

Ceea ce dă relief ontologic și singularizează efortul demiurgic al lui Martin Heidegger în climatul „mediatic” și cultural contemporan este radicalizarea problemei pe care le ta în dezbatere. A radicaliza, în stil heideggerian, înseamnă a cugeta originar, a coborî, încercînd cu toată zestre istorică, în adîncurile de înec-apă ale idelilor, pe tărîmul murelor, cum s-ar vîrși Lucian Błaga, unde se zămiscesc și de unde se înalță spre soare inițiativa creatoare ale omului. Fic că ne întoarcem în zorile filozofiei grecești, perturbînd-ne prin „pădurile ontice” ale presocraticilor ca în „Was heilart denken?“, fie că ne vorbesc despre „Wesen des Daseins” în „Was heilart denken?” ca în „Von Wesen des Grundes”, ori intrînd în cea cu migă de benedictin asupra „hermeneuticii existențiale” ca în „Sein und Zeit”, pretutîndeni sintem martorii aceluiași efort de a extrage din gîngă materialului ce ni se prezintă spre examinare filonul de aur al actului de gîndire în toată autenticitatea lui. Desușirea acestei autenticități a actului de filozofare, și decizia pe care o presupune (punerea în paranteză fenomenologică, fie prin analiză existențială, este scopul radicalizării problemelor despre care povădesc. Procedeu, aplicat cu rigoare și gravitate ca orice act ce implică răspundere mare, este același și în strădania de a surprînde și decelua autenticitatea, lamura, esența poeziei.

Firește, nu împărtășim nici pe departe toate tezele filozofului lui Heidegger, dar reținem pentru moment — ca o introducere la ceea ce urmărim în prezentul articol — încercarea lui de a deschide o nouă fereastră spre moduri de interpretare și justificare de supremație a realității.

Eulavlia lui Heidegger în fața actului de creație poetică este constantă. Ani de zile,

românească de prestigiu la dezbaterea problemei — a operat cu categoria poematiceului, circumscrîndu-l cu un fundal ontologic al poeziei. „Poematizarea”, la rîndul ei, este actul de adulmecare și sesizare a prezențelor poematice, propriu tonalității fundamentale lirice, care este substanța orăzării arie mari, în speță a poeziei.

Revenind la Heidegger, ne vom strădui să conturăm, cu textele în mîin, ceea ce înțelege el, inspirat de Hölderlin și Rilke, prin esența poeziei. Metoda pe care o folosește în acest scop este aceea a analizei existențiale, cunoscută din opera lui Sein und Zeit. Pentru deslușirea esențialității poeziei, Heidegger a ales cinci teme holderliniene, în funcție de care își dezvoltă analizele, își precizează deducțiile și-și formulează concluziile. Iată textele:

I. A poematiza... „această ocupație, cea mai inocentă dintre toate”.

II. „Iată de ce cel mai primejdos distruge toate bururile, limbajul, a fost dat omului...: pentru ca el să mărturisescă despre ceea ce este (el)”.

III. „Omul a încercat mult. De cînd noi stătem un dialog și ne putem auzi unii pe alții”.

IV. „Dar ceea ce rămîne, poezia, îl fondează”.

V. „Bogat în merite, poetic totuși, Omul locuiește pe acest pămînt”.

Am dat aceste texte, care formează osatura studierii lui Heidegger, pentru a evita repetarea lor de-a lungul consideratilor ce urmează.

Menționăm mai sus că varianta ontologică a destimului poetic holderlinian constă

în a poematiza esența poeziei. Și într-adevăr, într-o scrisoare adresată mamei sale în ianuarie 1939, Hölderlin spune că a poematiza este ocupația cea mai inocentă. Ea se manifestă sub forma fără gravitate a jocului. Poezia este o vorbire, un joc de cuvînt, un vis. Ea nu posedă seriozitatea acțiunii, care mîscă din realitate și angajează. Ea se realizează grație limbajului. Dar limbajul, cîmpul celei mai riscante ocupații, este cel mai primejdos dintre bururi, după Hölderlin. Pentru a explica această contradicție aparentă, Heidegger se întrebă: I. Pentru cine este limbajul un bun? 2. Cum este bunul cel mai primejdos? 3. În ce sens este un bun în general?

Stim din textul citat mai sus (II) că omul este acela care trebuie să mărturisască despre sine. A mărturisi înseamnă a revela, a denunța, dar în același timp înseamnă a răspunde prin denunțare, de ceea ce este de denunțat. În omul, ne spune Heidegger după cuvîntul inspirat al lui Hölderlin, este cel ce este prin ațetarea propriei sale realități umane. Această atestare participă din însăși constituția realității umane, este ceva structural destimului omensc. Omul atestă apartenența sa la lume, la pămînt, unde este moștenitor și acționează. Dar lucrurile se gîtesc în conflict. Ceea ce dezunește și unește lucrurile este, ne spune Hölderlin — citez mai aproape de adevărul dialectic al lui Heraclit! — intimitatea esențială. Ațetarea la această destimulă intimă coincide cu libertatea deciziunii. Aceasta sesizează căsăruși și se angajează în legăturile unei ordini superioare. Și în acest caz, a fi martorul acestei apartenențe înseamnă a fi ceea ce se istoricizează ca istorie.

Dar pentru ca o istorie să fie posibilă trebuie ca limbajul să-i fie dat omului. În acest sens, limbajul este un bun al omului. Dar de ce este bunul cel mai pri-

mejdios? Fiindcă limbajul aduce cu sine posibilitatea primejdiei care constă, în fapt, într-o amenințare și o invadare a misterului existențial prin revelare, care revelare, pătînd fiind de greșeli, amenință echilibrul ființei (Sein, être). Iată pentru ce limbajul este primejdia primejdiilor și o primejdie permanentă. La această primejdie se mă adăugă una: prin limbaj se poate exprima deopotrivă ceea ce este pur și acinsu și ceea ce este confuz și comun. Din acest motiv, cuvîntul nu prezintă a priori garanția de a fi pur și esențial, de a fi o spusă autentică.

Totuși, în măsura în care slujește înțelegerii și comunicării, limbajul este un bun al omului. Esența limbajului constă în faptul că dă omului posibilitatea de a fi ființă istoricească. Numai de pe acest post de observație ne putem da într-adevăr seama de sfera de acțiune a poeziei și-i putem prînde esența. Pentru aceasta, e necesar să vedem puțința de a se istoriciză a limbajului.

Vă amintim de textul al treilea: „De cînd sintem un dialog...” înseamnă că noi — oamenii — realitatea noastră umană se istoricizează pe limbaj. Limbajul însă nu se istoricizează decît prin dialog. Și limbajul nu devine esențial decît prin dialog, care înseamnă în același timp punerea de vorbă în prezența de a înțelege, ce coexistă de la origine. Însă dialogul a ceea ce sintem noi în timp nu atinge amplexarea supremă decît în numirea zeilor, cum ne spune versul holderlinian, și în faptul că lumea devine cuvînt. Zeii nu pot interveni în dialogul nostru decît cu condiția ca ei să ne înțelepeze. Intinția, deci, este a lor în această privință. Cuvîntul sau cîntecul nostru nu este decît răspunsul la interpelarea lor. Acest răspuns, afirmă Heidegger, izvordește de fiecare dată din responsabilitatea unui destin, cîd din

acest moment se pune esența realității noastre umane, după definiția poetului, un dialog. Cum începe acest dialog? Cine dă nume zeilor? Cine sesizează în curgera timpului, care sfîșie, ceea ce rămîne, și face, prin cuvînt, să persiste ceea ce rămîne? Răspunsul poetului e limpede și simplu: „Poezii fondează ceea ce rămîne”. Acest vers-răspuns este o explozie de lumină pentru probleme care ne preocupă aici: esența poeziei. Poezia este o fundație prin cuvînt și în cuvînt. Poetul dă nume zeilor și lucrurilor în ceea ce ele sint, numele pe care le conferă poetul nu sint ca toate celelalte. Poetul roteste cuvîntul esențial. Numai în acest sens putem considera poezia ca fundația ființei prin cuvînt. Dar, pentru că ființa și esența nu pot rezulta din calcule, nici nu pot deriva din ceea ce este dat, trebuie să fie liberă creație, puse și date. Iar această liberă donatie este fundație.

În lumina acestei libere donatii, cuvîntul poetului cîștigă o importanță decisivă în ce privește puterea de revelare a realității umane, a umanității noastre.

Dar esența poeziei se precizează și mai mult prin ceea ce ni se spune în textul al cincilea: a locui pămîntul înseamnă a nu numai că poezia e prerogativa esențială a omului, fondatoarea zeilor și a esenței lucrurilor, ci și temelina existențială a realității umane. În această nouă ipoteză, poezia dobîndește o demnitate solară. Nu mai este considerată un lux, o simplă noadață, un entuziasm trecător sau a pierdere de vreme, nici o simplă manifestare a culturii și cu atît mai puțin expresia „sufletului unei culturi”; poezia este temelia istoriei. În măsura în care aceasta temelia revelația misterului existențial.

GRIGORE POPA

expoziții

interludii decorative



Bogat ilustrate, afiș prin expoziții străine găzduite la București și prin prezența tapiseriei și ceramicii românești în lume, artele decorative întrunesc un tot mai statornic gir din partea publicului, gustul pentru frumos operind el însuși o primă selecție. Capacitatea competitivă a decorațiilor, de interior ca și de exterior, subsumează însă nu numai posibilitatea de a răspunde unor cerințe largi, ci mai ales pe aceea de a orienta și a stimula o anumită bogăție de idei, tutele, asupra simplului agrement. Posibilități armonizate, a cadrului de viață, prin aportul ceramicii, textilelor, al ciopliturii sau al metalului ciocănit, indică deja un reper polarizând virtuțile progresului într-un asemenea domeniu.

Familiarizat cu aria și resursele artelor respective, prin expoziții de prestigiu național, ca și prin marile teazaur în materie care continuă să fie Muzeul Satului românesc, bucură-tea-nului și s-a oferit în ultimele luni, dincolo de vitrinele opulente ale magazinelor Fondului Plastic, șansa confruntării peste meridiane. De o ritmicitate remarcabilă, excursiile imaginare prilejuite de expozițiile de artă decorativă ale ultimii jumătate de an, ne-au condus cu perseverență în aria spirituală a Mării Baltice și a Gol-

fului Finic: Finlanda, Polonia, Lituania, Letonia, Estonia. Nenumăratele genuri de materiale sau procedee, în care au fost concepute și realizate miile de piese expuse, oferă tot atâtea confirmări ale alianței pe care omul modern o poate stabili cu artele decorative. Înscrind-se oarecum în zona pitorescului, a nostalgiei după îndepărtate meleaguri și azeșării, expozițiile au constituit izvor de sugestii și meditație. Lumina austeră, învăluitoare totuși, a interioarelor finlandeze — pe care le reconstituim ușor din multe dar sugestivele modeluri textile, de sticlă, ceramică și mobilier — stoarcă parcă din contururi și din culori tot ce e strident și cromatic, tot ce ar scrija simțurile și ar îngreuna liniștea orelor. Aproape insesizabilă, relaxarea — propusă de o asemenea cadru — are parcă asupra individului, în treptățile existenței moderne, efectul unor amortizoare de mare finețe, menite a aduce odihna fizică, dar și echilibrul moral.

Apropiată prin finuțe, sobrietate și economicitate, selecția poloneză a subliniat mai pronunțat resursele fantaziei în arta decorativă, ambiționând o anumite unitate. De la festășurile quasi-industriale ale finlandezilor, la unicelele puternic timbrate individual,

ale artiștilor din Łódź, resursele unor asemenea arte se desfășoară convingător. Dacă, în cazul polonezilor, griurile catifelate ale unor compoziții de factură modernă depășesc nu o dată, în intensitate afectivă, coloritul viu al celor în stil tradițional ceva similar s-a putut observa și cu privire la unele lucrări provenind din Estonia, Letonia și Lituania, în care rafinamentul compozițional are de luptat nu o dată cu un vitalism coloristic autoritar. Grupate în gradații de ton agreabile, asemenea piese — de la ceramica la ușor geometrizatele „covoare de perete”, agrementate adesea cu fir de befeală — se constituie ca dialoguri posibile cu monotonia și aura palidă a septentrionului. Ceramica, mai ales, în grava ei simplitate, dar și măștile ori colorurile de chihlimbar, vorbesc despre finuțe stinoase ori măștinose unde poapre mici, însă unite într-o aceeași simțire lăuntrică a frumosului, găsesc întotdeauna timp a-și lumina contextul vieții, de la cele mai neînsemnate la cele mai necesare obiecte înconjurătoare.

În ce măsură aceste valori particulare, ale finuțurilor respective, sînt păstrate și transmise, aflăm numai în parte. Ultima expoziție, una dintre

cele mai bogate manifestări ale genului, nu și-a propus să pună accent. Deși un anumit figurativ monoton, încărcarea legăturilor în piele cu desene puerile, stridente ori preferința pentru culoarea prea densă izbesc uneori deconcentrat atenția privitorului de la paralela 45°, sînt numeroase piese pe care ni le-am dori în patrimoniul muzeelor și interioarelor noastre.

Rezonanța unor asemenea lucrări ne trezește o dată și încă o dată după creațiile românești în genurile respective, cu atât mai mult cu cât de curind-inaugurată-lună-a-cădourilor riscă să ne invadeze din nou cu vitrine în care menirea superioară a artelor textile și decorative nu transpare întotdeauna. Vom avea în curînd, ca o insulă într-o inegală dezlănțuire de culori și desene, Expoziția anuală a acumularilor noastre în artele decorative. Dar de câte expoziții de acest fel vom mai avea nevoie, fantezia actorii geografice și spirituale va mai fi invitată la București, pînă cînd ceea ce arădăm noi înșine cu justificată mîndrie — în marile galerii ale țării și ale lumii — va deveni literă de lege și recunoaștere a unei ample producții autohtone de armonie și frumusețe?

MIHAI NEGULESCU



SILVIA ȘMIDKENA (Letonia) — „Porumbelul”

balet

DINU SĂRARU CRONICA TEATRULĂ

la reșita

seară vieneză

Noua premieră a Teatrului de Operă și Balet „Seară vieneză” în coregrafia mamei Tilda Ursescu acoperă o altă lacună în ordinea tradiției. Deși ușor inegal, spectacolul conceput pe baze clasice, nu rămîne la această primă treaptă ci apare simțitor îmbogățit printr-o viziune nouă, modernizată — în sensul cel mai larg posibil.

Ideea primei piese „Mica serenadă” de Mozart — de a da viață citora tablourilor de epocă (se pleacă de la momente clasice la care se revine pe parcurs și apoi în final) nu este nouă, dar reprezintă cred, cea mai adecvată formă de realizare a acestor mici bijuterii de artă clasică, strălucitoare și gratuite, figurine grațioase dar cam încărcate. Dansul de epocă stilizat cu finețe este susținut cu eleganță prețioasă și satisfăcătoare precizie de Pușa Niculescu, Dan Moise, Cristina Hamel și Ion Tugearu. Scenele vor să creze o simetrie în compoziții lor, ceea ce ar reprezenta elementul nou.

Ne vom opri mai mult asupra celei de a doua piese pe care o considerăm fără rezerve o capodoperă a coregrafei. Niciunul din elementele folosite nu constituie o nouă dată combinare, alăturarea lor este cu totul înedită mai ales fiind vorba de o asemenea piesă „Simfonia neterminată” de Schubert.

Tînd seama de specificul muzicii, de necesitatea sugestiei prin simboluri și prin sublimări succesive, coregrafa evită în mod fericit epizicarea, păstrînd sentimentul de bază și mergînd pe linia melodioasă și realizează o gradăție de stări fundamentale decantate în gesturi esențiale și o tensiune implicată.

De la prima ridicare de cortină — de la lepănarea lui Sergiu Ștefănescu (mişcare-simbol al apăsării omului în fața valurilor oramii) pînă la scena finală observăm nouătea în optica autarei. Transpunînd în gest un conținut poetic, limbajul coregrafei trebuie lărgit pentru a cuprinde toată gama sentimentelor și autenticitatea lor. În acest scop limbajul clasic-romantic apare într-o sinteză organică cu elemente foarte noi — își asimilează categoria frumosului prin simpla alungire — desîndere a mișcărilor pînă la forme aparent foarte simple ca linie — foarte puternice prin conținut și forță de sugerare.

Pătrunderea frumosului se face în funcție de sistemul de bază — tiparul artei dansului — respectîndu-i-se legile specifice.

Simbolistica e clară și vizează destinul cu implicații tragice — prezența implacabilă a fetelor amintite în sensul cel mai larg posibil — în simetrie cu și asimetrice se împerechează de alte funcții iar plastică trupului semnifică atitudinile cele mai general umane prin simplitate maximă — și are efectul scontat.

Sergiu Ștefănescu dansator de înaltă clasă, susține o partitură actoricească foarte bogată care merge de la reacția concretă pînă la gestul abstract care îi dă ocazia să-și manifeste potențialele interpretative deosebite. Ca tehnician l-am analizat deseori. Vrem să vă prezentăm însă atenția asupra diferențelor evidente dintre el și mulți alți balerini. Aflat în grupul de băieți — el execută un „entre laser” fără zgornit perceptibil în ecdere, dar este imediat urmat de un alt balerin a cărui săritură acoperă muzica...

Alexa Mezincescu favorizată de lungimea membrorlor și plastică trupului își execută corect și elegant partitura strict coregrafică (exceptând brusculele la surzenie) dar în ce privește interpretarea se dovedește deficitară — participarea sa afectivă este limitată și contrastează cu dăruirea lui Sergiu Ștefănescu.

Cea de a treia lucrare — „Valsuri” pe muzica lui Johann Strauss — puțin lungită și nu totdeauna ilustrată pentru accentele muzicale culminante ne-a prilejuit înțelegerea cu două cupluri de reputați artiști: Magdalena Popa și Amalia Cheulescu, Petre Clorica și Valentina Masini. Magdalena Popa dansatoare de talie mondială, actriță totuși, nu a demonstrat încă o dată deschidere, extraordinar suple, săritură, armonie desăvîșită, alături de Amalia Cheulescu, excelent partener.

Cuplul este o concretizare a neregîntelor elanului romantic pe fondul unei dezlănțurări de ritm, lini și grație. Petre Clorica — remarcabilă prezență scenică — se recomandă ca partener și dansator de elită ca de fiecare dată cînd i s-a dat ocazia.

Atragem atenția însă asupra antimuzicalității unor membri ai corpului de balet, începînd cu cele trei soliste — Cora Benador, Martha Herzig și Iulia Peci — care au un ritm total diferit de lucru. Fiecare balerin trebuie să fie mai consistent de rolul său în scenă, de prestația cerută de astfel de lucrări și de aspectul pur estetic al mișcărilor.

Linia generală a valsurilor este contrapunctată cu gust de al 3-lea moment al piesei.

În sine, spectacolul este bine încheiat, mai unitar și mai omogen ca altele, realizează acel crescendo absolut necesar receptivității artistice.

IOANA-MIORIȚA LOSZNIOW

film

educarea publicului, „gustul” criticului și repertoriul filmelor

Fără a fi de acord cu anumite formulări impropii („cinefag”, de exemplu, ar însemna la o adicăte, le distrugător și nu un lacom, inselectiv amator de filme) și nici cu însemnătatea atribuită „cinefobilor” (cei care pasivitate „fac urticarie” numai cînd aud de cinema), — sînt de acord cu Ioan Grigorescu atunci cînd, în penultimul număr al „Gazetei literare”, se arată preocupat de soarta „celor de-a „a arte” în raport cu educația publicului, cu funcția critică, cu programul și funcționarea acestor serii de probleme — mereu în atenția noastră — merită să fie re-luți și alimentate.

„Dacă vrei să te bucuri de artă, trebuie să fii o persoană educată pentru artă”, scria Marx, completînd și ferind de interpretări prea rigide, dogmatice, un alt gînd al său, fundamental: „Obiectul de artă — a căi orice alt produs — creează un public cu simț artistic și capabil să se bucure de frumos”. Ținînd seama de aceste veritabile premise pentru formarea unui public de calitate, e limpede că: 1) pentru a avea „un public cu simț artistic” e nevoie de opere de artă; 2) pentru ca publicul să se poată într-adevăr bucura de opera de artă trebuie să fie educat întru ea.

Istoria spectacolului ne oferă nenumărate exemple în această privință. Antichitatea greacă, bunăoară, a avut mari opere de artă, dar și un public educat, capabil să se înalțe la nivelul de esențialitate și intensitate al tragediei; dimpotrivă, ceva mai tîrziu, publicul Romei imperiale se dovedește superficial, preferă fastul și tot ce ia ochii, e în stare — cum relatează Cicero — să se entuziasmeze, ore în șir, în fața unei defilări, pe scenă, a 600 de catrivi cu prăzi de război! În același timp, Seneca era nevoit să-și fină tragedia în serar, încredințîndu-le secolului ce aveau să vină. E veșnica problemă a precăderii criteriilor cantitative sau a celor calitative, a raportului dintre ceea ce ne cere un efort de gîndire și un spor de sensibilitate — dar ne poate înălța pe aripile sublimului — și ceea ce se poate „ciupi” ușor și repede cu coada ochiului sau cu urechea — dar ne și lasă goi, săraci sufletește.

Astfel, ca să nu ne furăm căciula, e bine să avem conștiința faptului că publicul opere de artă cinematografică nu se naște spontan, ci se formează, se educă progresiv. (Are dreptate Ioan Grigorescu sî vorbească de oameni care invăță „să vadă un film, așa cum au invățat să citească o carte” și „nu numai prin

obiectul unui interes mai viu și al unui sprijin mult mai susținut și mai ales concret din partea tuturor celor care au în sarcină buna desfășurare a vieții noastre teatrale, de la Secția de cultură orașenească pînă la critica și presa de specialitate. Nu cumva și la forurile de resort s-a încetățenit, și nu de ieri de azi, ideea că teatrul din Reșița este, prin forța lucrurilor, un teatru periferic și nu cumva o asemenea concepție a generat ca însăși o bună parte din neajunsurile de azi? În sfîrșit, ce n-a sesizat, de asemenea, ancheta, este apoi un fapt că merita să fie neapărat amintit. Anume, este vorba de activitatea de ansamblu a acestei trupe, bună sau rea cum este, activitate din care o mare parte o constituia numeroasa turnee în localitățile regiunii. E bine de știut că actorii reșițeni realizează un impresionant număr de spectacole în deplasare, în cele mai îndepărtate comune și sate, în condiții adeseori puțin favorabile. Se dau cîte două sau chiar trei spectacole pe zi, după patru ore de mers cu autobuzul, în săli de multe ori impropii și cred că nu întîmplător unele spectacole se degradează repede sau ajung la un nivel foarte coborît. Aceiași actori sînt instructori ai multor echipe artistice de ematori din Combinat sau din școlile din oraș și obțin și în acest fel rezultate merituose. O astfel de activitate supracărată își spune și ea cuvîntul în ceea ce privește deținerea ori pierderea formei artistice individuale, cu repercusiunile respective în ansamblul spectacolului. Iată, de pildă, ultimul spectacol cu „Milionara” de Bernard Shaw a fost reprezentat într-o singură săptămîna de 11 ori, afiș la sedlu cîț și în deplasare, o adevărată performanță, și fizică, dacă vreți. Această a 11-a reprezentație am văzut-o și eu, duminică trecută, la ora 10 dimineața, oferită unei săli de peste 500 de elevi, majoritatea din clasele V—VII. (!))

Directorul de scenă, invitat de la București, regizorul de film Geo Saizescu, a lucrat cu interpretii mai bine de o lună, cîte două și uneori trei reșitiții pe zi, în paralel cu spectacolele pe care aceștia le aveau la sediu sau în deplasările a minite. Rezultatul s-a dovedit a fi o reprezentare de cîrtă finuță, avînd drept principală calitate omogenizarea distribuției și preocuparea pentru reliefarea caracterului satiric al lucrării lui Shaw, printr-un apel hotărît la evitarea exceselor de fantezie comică, viciu fundamental al spectacolului

degradat prea curînd al Naționalului bucureștean, și sub ochii noștri, ai spectatorilor bucureșteni, încît a făcut o astfel de una desăvîșire a vieții noastre teatrale, de la Secția de cultură orașenească pînă la critica și presa de specialitate. Nu cumva și la forurile de resort s-a încetățenit, și nu de ieri de azi, ideea că teatrul din Reșița este, prin forța lucrurilor, un teatru periferic și nu cumva o asemenea concepție a generat ca însăși o bună parte din neajunsurile de azi? În sfîrșit, ce n-a sesizat, de asemenea, ancheta, este apoi un fapt că merita să fie neapărat amintit. Anume, este vorba de activitatea de ansamblu a acestei trupe, bună sau rea cum este, activitate din care o mare parte o constituia numeroasa turnee în localitățile regiunii. E bine de știut că actorii reșițeni realizează un impresionant număr de spectacole în deplasare, în cele mai îndepărtate comune și sate, în condiții adeseori puțin favorabile. Se dau cîte două sau chiar trei spectacole pe zi, după patru ore de mers cu autobuzul, în săli de multe ori impropii și cred că nu întîmplător unele spectacole se degradează repede sau ajung la un nivel foarte coborît. Aceiași actori sînt instructori ai multor echipe artistice de ematori din Combinat sau din școlile din oraș și obțin și în acest fel rezultate merituose. O astfel de activitate supracărată își spune și ea cuvîntul în ceea ce privește deținerea ori pierderea formei artistice individuale, cu repercusiunile respective în ansamblul spectacolului. Iată, de pildă, ultimul spectacol cu „Milionara” de Bernard Shaw a fost reprezentat într-o singură săptămîna de 11 ori, afiș la sedlu cîț și în deplasare, o adevărată performanță, și fizică, dacă vreți. Această a 11-a reprezentație am văzut-o și eu, duminică trecută, la ora 10 dimineața, oferită unei săli de peste 500 de elevi, majoritatea din clasele V—VII. (!))

Directorul de scenă, invitat de la București, regizorul de film Geo Saizescu, a lucrat cu interpretii mai bine de o lună, cîte două și uneori trei reșitiții pe zi, în paralel cu spectacolele pe care aceștia le aveau la sediu sau în deplasările a minite. Rezultatul s-a dovedit a fi o reprezentare de cîrtă finuță, avînd drept principală calitate omogenizarea distribuției și preocuparea pentru reliefarea caracterului satiric al lucrării lui Shaw, printr-un apel hotărît la evitarea exceselor de fantezie comică, viciu fundamental al spectacolului

cunoașterea alfabetului”) În consecință, ne punem firesc întrebarea: ce trebuie făcut pentru a educa publicul? Mă gîndesc că avem un avantaj pe care alte țări ni-l invidiază: avem un Comitet de Stat pentru Cultură și Artă care se îngrijeste de dezvoltarea armonioasă, adică organică și simultană, a tuturor artelor și formelor de cultură. Dar dacă în artele plastice avîntul e evident, dacă în muzică și în literatură (mă refer la poezie și la proză, ba chiar și la critică) există un humus prețios, în cinematografie pe temă pasul pe loc sau înaintîm prea lent. Cuză, se va spune, sînt în fapt că pictura, muzica, litera sînt arta vechi, cu o ilustră tradiție în civilizația noastră. Dar lucrurile nu stau mai bine, ba chiar mai prost, în dramaturgie, unde am avut înaintași de seamă și o experiență variată. Stănănoare amenință, deci, două arte legate de transpunerea conținutului lor în spectacol, pe scenă sau pe peliculă. De ce? Întrebarea implică o situație complexă, delicată, ea cere un timp de meditație matură din partea celor în dezb. Noi, aici, ne limităm deocamdată s-o formulăm.

Dar educația publicului nu se face numai pe baza operelor originale. Întră astfel în discuție selecția operată de Direcția Difuzării Filmelor și serviciile ei de import. Indiscutabil, pragul de jos, nivelul minim de exigență în distribuirea filmelor străine e sensibil mai ridicat decît a noastră: nu se vîd, la noi, fleacurile stricătoare de gust și de moralitate care invadează ecranele în alte țări. Dar, pe de altă parte, pragul de sus e, la noi, foarte multe filme importante, adică acelea de la care poate să înceapă discutarea filmului ca artă. Sîntem spre sfîrșitul anului și publiciștii întreprind sondeaje, al-

COMITETUL DE REDACTIE

GEORGHE ACHITEI (redactor-șef adjunct)

I. D. BALAN (redactor-șef adjunct)

AUREL MARTIN

MIHAI NEGULESCU

DINU SĂRARU (secretar general de redacție)

VIOLETA ZAMFIRESCU

Prezentare grafică D. MOLDOVEANU

REDACȚIA: B-dul Ana Ipătescu nr. 15, telefon 11.51.54, 11.38.51, 12.16.10.

ADMINISTRAȚIA: Sosească Kliseff nr. 10, telefon 18.33.99.

Abonamente: 13 lei — 3 luni; 26 lei — 6 luni; 52 lei — un an.

Tiparul: Combinatul poligrafic Casa Școlară.

40.220

FLORIAN POTRA